

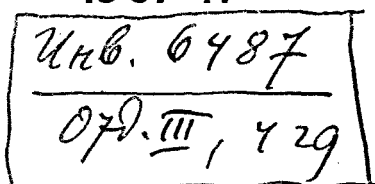
ВТОРИЙ ГОДИШЕНЪ ОТЧЕТЪ

НА

ВАРНЕНСКОТО АРХЕОЛОГИЧЕСКО
ДРУЖЕСТВО

ЗА

1907 г.

1373

57

I.

Дружественна хроника.

Отъ 31-й мартъ 1907 г.¹⁾ до 1-й мартъ 1908 г.

На 31-й мартъ 1907 г. се състоя общото събрание, въ което се избраха за членове на новото настоятелство слѣднитѣ гопода: *Х. Шкорпилъ, Д-ръ Б. Ганчевъ, Д-ръ В. Карамихайловъ, Н. Дуковъ, К. Шкорпилъ, Ст. Балкански и Ив. Пастуховъ.* — Подиръ избранитѣ най-много гласове получиха: Господинъ Ивановъ, Г. Димитровъ, Д-ръ П. Стояновъ и Кр. Мирски.

Въ събранието на настоятелството на 17-й и 18-й априлъ (протоколъ № № 10 и 11) установи се настоятелството, слѣдъ като г-нъ Н. Дуковъ се оттегли и слѣдъ като биде повиканъ Господинъ Ивановъ, така:

Прѣдсѣдателъ: *Х. Шкорпилъ*
Подпрѣдсѣдателъ: *Господинъ Ивановъ*
Секретаръ: *Д-ръ Б. Ганчевъ*
Касиеръ: *Д-ръ В. Карамихайловъ*
Съвѣтници { *К. Шкорпилъ*
 Ст. Балкански
 Ив. Пастуховъ

Рѣши се въ сжщото засѣдание щото съвѣтниците да съставляватъ *техническа комисия* подъ прѣдсѣдателството на *К. Шкорпилъ*. Комисията има да се грижи за нарежданието на музея, правение разкопки и купуване старини. Рѣши се още да се увеличи комисията и съ други членове; за такива се избраха г-да: *капитанъ Георгиевъ, А. Явашовъ и Д. Андрѣевъ.*

Прѣзъ м. септемврий и октомврий напуснаха града г-да *Б. Ганчевъ и Ив. Пастуховъ*, та настоятелството въ засѣда-

¹⁾ Стр. 5 на първия отчетъ (отъ 1-й януарий 1907 г. до 31-й мартъ).

нието си на 20 ноемврий (протоколъ № 13) повика г-да *Г. Димитровъ* и *Д-ръ П. Стояновъ*, а въ техническата комисия вмѣсто *Г. Димитровъ* се повика г-нъ *Илия Веновъ*.

Дружеството държа прѣзъ годината 2 извънредни събрания на членоветѣ, а 5 събрания на настоятелството.

Сказки.

1). На 5-й февруарий *Х. Шкорпилъ* държа дружественна сказка: за *първата българска столица Абоба-Плиска* (до *Каспичанъ*).

2). На 7-й февруарий *Х. Шкорпилъ* държа въ офицерското събрание сказка за: *стратегията на черноморското крайбрежие между Дунава и Цариградъ* (въ разни исторически врѣмена).

3). На 17-й февруарий *Х. Шкорпилъ* държа въ офицерското събрание сказка: за *стратегията на старитѣ Българи* и за *Аспаруховия воененъ лагеръ Плиска* (до *Абоба*).

4—7). Прѣзъ м. мартъ, априлъ и май *Х. Шкорпилъ*, съгласно рѣшението на настоятелството ¹⁾, държа публични сказки въ г. г. *Провадия, Добричъ, Каварна* и *Балчикъ* за: „*Варненския окръженъ музей* и за *първата българска столица*.“

8). На 17-й юний *Х. Шкорпилъ* и *Г. Димитровъ* държаха дружественна сказка за: „*намѣренитѣ старини въ канала*“ ²⁾ (между морето и езерото) и „*за сражението до Варна въ 1444 г.*“ ³⁾.

9). На 24-й октомврий *Х. Шкорпилъ* държа сказка въ *виенския университетъ* за *варненския музей* и за *първата българска столица* ⁴⁾.

10). На 8-й ноемврий *Х. Шкорпилъ* държа въ *Русе* публична сказка: за *уреджането на русенския окръженъ музей* (основанъ прѣди нѣколко години отъ *Х. Шкорпилъ*) и за *разкопкитѣ въ първата българска столица* до *Каспичанъ* (до *Абоба*).

¹⁾ Стр. 5 на първия отчетъ.

²⁾ Въ настоящия отчетъ има съобщение за това откритие.

³⁾ Сказката е напечатана въ отдѣлна книжка.

⁴⁾ Сказката е напечатана въ настоящия отчетъ.

II.

Варненски окръжен музей.

1. Впечатления от посещението на музея¹⁾.

На 29 юний 1907 г. — Петровденъ — *Варненския окръжен музей* бѣ отворенъ за публиката. Той се помѣщава въ една стая на *тавана въ дъвическата гимназия*. Отъ сутринята още голѣма навалица любопитни посѣтители се трулаше по стрѣмнитѣ дъсчени стълби, които водятъ въ помѣщението на музея. Единъ потокъ отъ хора — жени, мъже и младежи — съ живъ интересъ бързаше да види дѣлото на *Варненското археологическо дружество*. Увлѣчени въ този потокъ, ние едва можахме да се промъкнемъ между навалицата, която всѣки часъ се увеличаваше, и да влѣземъ въ музея, който, благодарение на една група дѣйни граждани, любители на археологията, днесъ достойно може да краси града ни като едно полезно *висококултурно учрѣждение*. Голѣмото число посѣтители най-краснорѣчиво говорѣше, че и *варненското общество живо се интересува отъ тяхното похвално дѣло, което, заслужава напълно моралната и материалната му подкрѣпка*.

Още при пръвъ погледъ бѣхме изненадани отъ спрѣтната, хубава уредба на младия ни музей. Въ скромни, но привѣтливи шкафове сж наредени многобройни цѣнни старини, събрани отъ археологическото дружество въ града ни. Тия малки остатъци отъ далечни врѣмена ясно, живо, убѣдително ни говорятъ — дори по-убѣдително отъ страницитѣ на всѣки учебникъ по история — за далечното и близкото минало на нашата околностъ; тѣ повдигатъ прѣдъ очитѣ ни една завѣса, която покрива тъмния още за насъ животъ на народитѣ, що сж поселявали нашия хубавъ край.

Спираме се прѣдъ нумизматическата сбирка. Подъ единъ стъкленъ шкафъ безучастно ни гледатъ нѣколко редици ста-

¹⁾ Подлистникъ на в. „Свободенъ гласъ“ [Варна. Юлий 1907 г.].

ри мѣдни, бронзови, сръбърни и златни монети — тракийски, варварски, елински, римски, византийски и старобългарски. Тѣ, запрѣни сега въ стѣкления шкафъ, съ тѣга сѣкашъ искать да ни разкажатъ за своето минало величие, за своето всесилие прѣди столѣтия, когато сж били почитани и уважавани съ подвижници на цѣвящата още тогава търговия въ западното черноморско крайбрѣжие. Тѣ ни прѣнасятъ въ епохата, когато спекулативниятъ елинъ, прѣдприемчивиятъ венецианецъ, смѣлиятъ генуезецъ, а по-сетнѣ хитриятъ дубровничанинъ е напускалъ родния си край и на леки кораби по цѣли седмици се скиталъ изъ немирнитѣ води на Черно-море, за да дойде да търси сръдъ българитѣ, пазарища за своитѣ скжпоцѣнени тогава стоки.

Нѣколко монети, сѣчени въ Варна — Одесосъ, ни свѣдѣтелствуватъ за *миналата слава на града*, когато прѣди повече отъ 2,000 години — тогава независима република — е игралъ видна роль между градоветѣ на западното черноморско крайбрѣжие, *като важенъ търговски и културенъ центръ*.

Но ето по-нататкъ въ другъ единъ шкафъ останки отъ едно още по-далечно и още по-тъмно минало. Това сж сѣчивата, орждията и оржжията на прѣдисторичния човѣкъ, който съ своята яка мускулеста ржка е въртѣлъ тежкия камененъ чукъ и грубата каменна сѣкира¹⁾. Въ този дѣлъ сж изложени костени шила, чукове отъ рогъ, бравички и дята отъ камъкъ, плоски сѣкири отъ мѣдъ и пиринчени клинообразни сѣкири. Какви неимовѣрни усилия, какъвъ упоритъ трудъ, какво чудно търпение трѣбва да е употребилъ първобитния човѣкъ, за да изработи и изглади отъ твърдия камъкъ, съ сръдствата които е разполагалъ, своитѣ орждия, сѣчива и оржжия, съ които е водилъ борба срѣщу суровата природа, що го е окръжавала?!

А нейния ликъ ни очертаватъ нѣколко природнини — останки на животни, изчезнали отъ лицето на земята прѣди

¹⁾ Българитѣ ги наричатъ „*стрѣли, клинове или гръмъ*“ (въ Хасковско), Чехитѣ — *гръмовъ клинъ* и Руситѣ *громная стрѣла*. Българитѣ вѣрватъ, че когато ударвалъ гръмъ клиноветѣ се забивали на 40 аршина дълбочина въ земята, отгдѣто слѣдъ 40 дѣня излизали на земната повърхность. Простиятъ народъ имъ приписва дѣйтелно свойство Съ клиноветѣ дѣкуватъ напр. клинави дѣца (ente-gia), като ги парятъ съ топия клинъ по слабивитѣ.

хилядолѣтия. Жби на мастодонъ (единъ видъ слонъ), кѣтници на мамутъ (голѣми колкото една тухла), вкаменени морски таралежи, охлюви, риби, жби на акуловидни риби и пр. ни казватъ, че нашиятъ край е билъ покритъ въ една твърдъ отдалечена епоха, съ морета и езера, по брѣговетъ на които сж пасѣли гиганти-страшилища — мамути и мастодони.

Творби на материалната и духовната култури, събрани отъ разни краища на окръга и наредени грижливо, ни очертаватъ съ едри чѣрти културнитѣ образи прѣзъ разнитѣ епохи на народитѣ, които сж поселявали нашия край или пъкъ сж минали прѣзъ него. Сждове, оржжия, орждия, украшения, покжщнини, надписи, барелефи и статуйки ни въвеждатъ въ домашния, общественя, религиозния и военния животъ на тракиеца, елина, римлянина и старобългарина. Отъ първобитнитѣ разнообразни стрѣли и копия до игленкитѣ, кремъклитѣ и широкогрлеститѣ пушки, отъ облитѣ и ржбати боздугани (топузи) до малкитѣ и голѣми гранати, останали отъ руско-турската война прѣзъ 1828 г.

Отминаваме тежката желѣзно-тъкана ризница на срѣднѡвѣковния воинъ, миловиднитѣ тракийски барелефи-конници¹⁾, изящната скулптурна група Адонисъ и Венера (отливъкъ отъ гипсъ), находкитѣ отъ разкопкитѣ на Абтаатското кале (Добришко), гробнитѣ находки въ Одесось (Варна) и Марцианополъ (рѣка Девня), и се спираме прѣдъ нѣколко интересни картини, които ни прѣнасятъ въ близкото минало на града Варна — прѣзъ руско-турската война въ 1828 год. и прѣзъ Кримската война въ 1853—56 г. Тѣзи картини прѣдставляватъ: 1) походътъ на рускитѣ войници близо при Балчикъ (покрай Караманлъ-чушма), 2) изгледътъ на Варна откъмъ Галата, 3) изгледътъ на Варна откъмъ сѣверъ, 4) турцитѣ нападатъ на 5 августъ (1828 год.) руситѣ (вънъ отъ града), 5) молебеньтъ на руситѣ слѣдъ прѣвзимането на града, 6) Кануданъ-паша напуща града съ 300 турци, 7 и 8) влизането на руситѣ въ града откъмъ сѣвероизточния жгълъ на крѣпостъта, 9) изгледъ на Варна отъ южната страна (прѣзъ Кримската война).

Наредъ съ горнитѣ картини стои фотография на една

¹⁾ Народътъ вѣрва, че тѣ прѣдставляватъ св. Георги. Въ с. Бѣлево (Гевгеве) видѣхме единъ такъвъ конникъ въ селска къща и прѣдъ него казвало.

проста паянтова сграда — това е първият паметник на възраждането на българщината във Варна, това е сградата, дѣто се е помѣщавало първото българско училище във града ни, открито на 19-ий августъ 1860 год. Въ музея е прибранъ и запазенъ неговия печатъ съ надписъ: „Българска училищна община. Съгласие, дързостъ и успѣхъ! 1860.“ Съгласие, дързостъ и успѣхъ! — тоя милъ девизъ на първитѣ български родолюбци, които запалиха първия български светилникъ срѣдъ гърчещото се българско население във Варна и осветиха неговото потъмнѣло национално самосъзнание, ни говори за едно скромно, тихо, но велико по своитѣ послѣдствия културно дѣло. Поклонъ прѣдъ васъ първи смѣли ратници на българщината срѣдъ погърчена Варна, поклонъ на васъ дѣйци, що не се посвѣнихте и не се уплашихте да издигнете първия храмъ на българската наука на черноморския брѣгъ, поклонъ на васъ забравени борци за възраждането на българския народъ! „Съгласие, дързостъ и успѣхъ“ — тия хубави думи звучатъ въ главата ни, когато напускаме привѣтливия спрѣтнатъ варненски музей.

Какъ добрѣтъ прилягатъ и къмъ високопохвалната инициатива на Варненското археологическо дружество! Неговото хубаво дѣло — младия ни окръженъ музей — е най-краснорѣчивото доказателство, че членоветѣ на това дружество не сж щадили ни трудъ, ни срѣдства за да реализиратъ идеята, във името на която сж се сдружили. Безъ шумъ, тихо, безъ да парадиратъ съ реклами, тѣ ни изненадаха съ чудесната уредба на едно полезно учрѣждение, което би могло да прави честъ на всѣки културенъ градъ. Дано и за въ бъдаще Варненското археологическо дружество се запази на висотата, на която се издигнало, и се по-високо да тласка своята високо-културна инициатива. И ние сме увѣрени, че всички интелигентни граждани, които съзнаватъ значението на окръжния музей, ще се притекатъ на помощъ при уредбата му. Съ тяхното съдѣйствие само въ музея ще може да се събере всичко, що ни разкрива миналото на нашия край. Нашиъ дългъ е да сътруднимъ на музейното дѣло, като съдѣйствуваме да се събератъ и се запазятъ всички ония останки, които наредени систематично въ музея ще отражаватъ като въ огледало културнитѣ образи на нашия

край прѣзъ разнитѣ епохи и ще служатъ за поука на раз-
тящитѣ поколения.

Като привършваме бѣлѣжкитѣ си, ние не можемъ да не пожелаемъ по-често да виждаме музея отворенъ за публика, защото, само по такъвъ начинъ ще се възбуди интересъ у гражданитѣ да събиратъ и запазватъ старинитѣ. Желателно е, обаче, дружеството да вземе мѣрки, да не се трупа въ музея такава голѣма навалица, както на 29 юний, която не дава възможностъ свободно да се разгледватъ изложенитѣ прѣдмети. Това може да се постигне, като се пуца всѣкога едно опрѣдѣлено число посѣтители съ билети, издавани срѣщу една малка такса (20 ст.), която ще послужи за усиляване фонда на дружеството.

2. Сказка за музея и гр. Варна.

Въ сказката, която държа нашиятъ прѣдсѣдателъ Х. Шкорпилъ на 24 октомврий въ виенския университетъ за старата българска столица Абоба-Плиска ¹⁾, той каза, по случай миналогодишнитѣ дружественни разкопки на Абтаатското кале (Abrittus) ²⁾, нѣколко думи за Варненското археологическо дружество и за уреждания отъ него музей.

Приятно ми е, господа, каза прѣдсѣдателътъ, да ви съобща, че въ древния Одесосъ (Варна), който се славилъ още прѣди двѣ хиляди години съ висока култура и оживена търговия, сѣществувалъ отъ малко врѣме насамъ, българско археологическо дружество, което урежда варненски окръженъ музей. Дружеството успѣло въ кратко врѣме да събере много старини, които се съхраняватъ за сега въ една стая на *тавана* и въ друга една въ *подземието* на дѣвическата гимназия. За да се качите въ тавана трѣбва да се минатъ 81 стѣпала, а за да слѣзете въ подземието трѣбва да минете 8 стѣпала. Музейнитѣ помѣщения сѣ недостойни за едно такова просвѣтително учрѣждение. Градътъ Варна и окръгътъ му сѣ длъжни да се погрижатъ часъ по скоро за едно достойно помѣщение. Да има въ Варна такива щедри пожертвуватели, каквито има въ балканския градъ Габрово, гдѣто въ кѣсо врѣме

¹⁾ в. „Дневникъ“ (София, 1907, брой 1901 отъ 2-й ноемврий).

²⁾ Гл. първия отчетъ на дружеството, стр. 7—10.

гражданитѣ събраха за построяване читалище една сума отъ сто хиляди лева — нашиятъ градъ би ималъ въ скоро врѣме достойно помѣщение за музей. Страхуваме се, обаче, че ще се изминатъ десетки години, догдѣто ще се построи музей. Дружеството помолило общината и окръжната постоянна комисия да се опрѣдѣли едно праздно мѣсто за бъдация музей и да се тури отъ общината и окръгътъ началото на единъ фондъ за съграждане музея.

Отъ нѣколко години насамъ общината и окръгътъ отпущатъ помощи на дружеството (за купуване старини, правене разкопки, шкафове и др). Освѣнъ това всичкитѣ общини на окръга отпущатъ помощи. Помага и Н. Ц. В. князътъ, покровителътъ на научнитѣ издирвания въ страната и почетниятъ членъ на дружеството. Освѣнъ това помага и министерството на народното просвѣщение. Голѣма подкрѣпа намѣри дружеството между гражданитѣ на цѣлия окръгъ, както се доказва това отъ голѣмото число членове въ гр. Варна, Ка-варна, Добричъ и др.

Извѣстно ви е господа, че историята на града Варна е много стара и че тя засяга нѣколко столѣтия още прѣди Р. Хр. За едноврѣмешното благосъстояние на града свидѣтелствува между друго, и това обстоятелство, че въ града сж били сѣчени, нѣколко столѣтия наредъ, автономни и римски императорски монети. Върху първитѣ монети се срѣщатъ изображения на разни божества, както напр. на мѣстния рѣченъ богъ, на конникъ-богъ и др. Отъ монетитѣ съ конника сж извѣстни десетина разни видове. Конникътъ прѣдставлява „великия богъ Деркселатесъ“, за който се говори въ единъ надписъ¹⁾, намѣренъ въ Варна. Въ града сж били сѣчени сребърни и златни монети на Александъръ Великий; първитѣ сж голѣми, колкото двулезовитѣ монети (тетрадрахми). Отъ автономнитѣ градски монети сж интересни голѣмитѣ сребърни тетрадрахми съ надписъ: „на великия богъ Кирза. градъ Одеситонъ (т. е. Варна).“ Въ римскитѣ врѣмена сж били сѣчени императорски монети въ второто и третото столѣтие. На задната страна се срѣщатъ изображения на разни богове и богини, като напр. на бога Диониса (държащъ гроздъ), Хермесъ (държащъ търговския знакъ), Немезисъ (съ вѣзни), Гера (съ копие и щитъ) и др.

¹⁾ Revue archéologique XXXV. 114. № 6. Paris.

Варна влизала въ съдружието на петъ-тѣхъ, черноморски градове (пентаполисъ): *Истросъ* (до устието на Дунава), *Аиолония* (Созополъ), *Томисъ* (Кюстендже) и *Дионизиополисъ* (Балчикъ). Главниятъ градъ (метрополъ) на съдружието, наречено и Понтосъ, билъ гр. Варна (Одесосъ). Въ второто столѣтие е било съставено съдружие на шестъ града (хексаполисъ), въ което Варна отстъпила своето първенство на гр. Томисъ.

За търговскитѣ сношения на гр. Варна съ Азия и др., свидѣлствуватъ намѣренитѣ надписи, отъ които се научаваме, че въ Варна въ 557 г. слѣдъ Р. Хр., билъ погребенъ единъ апамански¹⁾ търговецъ. Отъ другъ единъ надписъ²⁾, прѣписътъ на който прѣдстави нашиятъ прѣдсѣдателъ на присъжествуващитѣ, вий виждате, че въ нашия градъ билъ погребенъ капитанинътъ на единъ корабъ, нѣкой си Оксихолъ Пилаитски отъ Азия.

Слѣдъ като прѣдсѣдателътъ каза нѣколко думи за откритието въ канала³⁾ (между морето и езерото) и слѣдъ като спомена още за намѣрението на дружеството да постави паметникъ на Владислава „Варненчикъ“, прѣдсѣдателътъ прѣмина къмъ главния прѣдметъ на сказката му (Абоба-Плиска).

3. Пазете старинитѣ!

Много старини изъ окръга продължаватъ да се унищожаватъ отъ невѣжество⁴⁾.

При обиколката на прѣдсѣдателя изъ окръга се узна, че въ с. Гаргалъкъ (Балчишко) била счупена и задигната римска гробница (саркофагъ), която била открита въ една могила, находяща се близо до селото. Селянитѣ счупили гробницата, която имала видъ на корито, като прѣдполагали че, вжтрѣ въ самия камъкъ ще намѣрятъ злато; изъ народа се вѣрва, че Вълчанъ войвода криелъ паритѣ си въ камъни, като издълбавалъ въ тѣхъ дупка, тургалъ въ нея пари и

¹⁾ Апамеа, градъ въ Сирия.

²⁾ Този надписъ, както и други надписи ще бѣдатъ обнародвани въ списанията на виенския археологически институтъ.

³⁾ Гл. статийката „Откритие въ канала“ въ настоящия отчетъ (въ третия отдѣлъ).

⁴⁾ Гл. първия отчетъ на археологическото дружество (стр. 47. 48).

послѣ я замазвалъ. Съ сѣщото намѣрение е билъ счупенъ единъ камъненъ стълбъ намѣренъ въ Калиакренската крѣпостъ.

Жалко впечатление прави вандализма въ казаната крѣпостъ, извѣстна между друго и съ това, че въ нея криялъ своитѣ съкровища кралътъ Лизимахъ, който билъ по-напрѣдъ единъ отъ най-довѣренитѣ полководци на Александъръ Великий. При землетресението въ 1901 г. се срутилъ сводътъ на крѣпостната порта и падналъ въ морето краятъ на носа (буруна), върху който е съградена крѣпостъта. Въ срутената частъ на носа се намирили нѣколко изкуствено издълбани пещери съ единъ прозорецъ, нареченъ Къркъ-къзъ-капусу (т. е. врата на 40 моми). По прѣдание се хвърлили отъ него 40 моми (при обсада на крѣпостъта). При землетресението се пропукалъ фарътъ, та е станала нужда да се построи новъ. При постройката му сж били извадени отъ крѣпостнитѣ стѣни много дѣлани камъни и употребени за постройката на фара. Съ това сж били развалени нѣколко стѣни. Строението на фара е станало по домашенъ редъ отъ инженеритѣ на компанията на фароветѣ, чрѣзъ наетитѣ отъ тѣхъ работници. Имало е тогава прѣдприемачъ само за доставяне на дѣлани камъни, който е билъ каварненскиятъ жителъ В. Д. Джераховъ; той вадилъ камъни отъ кариера (находяща се вѣнъ отъ укрѣплението) и отъ зиоветѣ. Калиакра (Геларето) влизала тогава въ каварненската селска община, на която кметътъ билъ Г. Карамфиловъ. Въ варненския музей се намира една картина на Калиакренското укрѣпление отъ 1898 г.; като я сравняваме съ сегашния видъ на крѣпостъта виждаме какъ е тя обезобразена.

На много мѣста изъ окржга се развалятъ стари укрѣпления като вадятъ камъни отъ тѣхъ. Констатирано е на едно мѣсто, а именно въ с. Дишбудакъ, че отъ ваденитѣ камъни сж правили варъ.

За жалость унищожаватъ се не само старинитѣ, но и природни забѣлжителности. Така е била засипана новооткрытата пещера до с. Гий-орманъ¹⁾ и сж били изпочупени нѣколко побити камъни до с. Гебедже (Бѣлево), които сж извѣстни въ цѣлия свѣтъ.

Разбира се, че археологическото дружество се разпоре­ди

¹⁾ Гл. третия отдѣлъ на настоящия отчетъ.

щото да се прѣкрати разрушаването на старитѣ крѣпости и природни забѣлжителности.

Съ особено удоволствие имаме да отбѣлжимъ нѣкои похвални постѣпки за съхраняване старини. Военното начальство се разпреди да не се развалятъ старитѣ укрѣпления, находящи се въ района на пограничната военна стража (като напр. Абтаатското кале, Калиакренското, Кючукъ кале до с. Гявуръ-суютчукъ и др.).

Каварненскиятъ кметъ А. Янакевъ нареди да прѣкопировъ на в. Чиракманъ (съ старо укрѣпление), за да не могатъ да влизатъ въ укрѣплението съ кола и да изнасятъ отъ тамъ камъни. Благодарение на кмета сж били отъ тамъ прибрани нѣколко дръжки отъ глинени сѣдове съ писма по тѣхъ. Една такава дръжка донесе въ музея участковиятъ инженеръ въ Добричъ, г-нъ С. Балкански.

4. За свѣдѣние на иманяритѣ (мапджии)¹⁾.

За да се отърве дружеството отъ постоянни запитвания отъ страна на иманяритѣ, то намира за умѣстно да обнародва едно допълнение къмъ „закона за издирване старини,“ а именно окръжното на министерството на народното просвѣщение № 7998 отъ 20 юлий 1901 г.

Съгласно чл. 7 отъ закона: „който иска да дири старинни прѣдмети, отправя се за дозволение направо или чрѣзъ мѣстнитѣ власти до министерството на просвѣщението.“

А съгласно окръжното, министерството за напредъ ще издава дозволителни за дирене старини само на ония лица, които при другитѣ условия (съгл. чл. 12 отъ закона) иматъ извѣстна подготовка за такова прѣдприятие, т. е., които разбиратъ и четатъ старогръцки, латински и старобългарски или сж свършили класическа гимназия. Така е постановено отъ министерския съвѣтъ, въ засѣданието му на 13-й юлий 1901 г. (протоколъ № 31).

Много добръ обяснява министерството причинитѣ на това постановление. Отъ нѣколко години насамъ въ министерството постѣпватъ твърдѣ много заявления за дирене

¹⁾ Сравни първия годишенъ отчетъ стр. 28 и 29.

старини. По-голямата част от просителите сж хора невъжжи които нѣматъ никакво понятие за начина, по който трѣбва да се правятъ разкопките. Освѣнъ това почти всички охотници-издирвачи на старини, подъ думата старини търсятъ да откриятъ закопани пари (имане), подземни съкровища пълни съ баснословни купища злато и скъпоцѣнности, за съществуването на които тѣ, споредъ честите разпитвания, които имъ сж правени въ министерството, узнали отъ гледане малджийски карти, съновидѣния или отъ нѣкои прѣдания и пр., за това и мнозинството имъ немогатъ да откриятъ нищо отъ онова, което търсятъ и напусто губятъ време и правятъ разноси, нѣкои даже сж достигнали до тамъ, че сж напуснали всѣка друга работа, разсипали цѣлото си състояние и обѣднѣли до крайностъ. Отъ друга страна същитѣ тѣзи издирвачи случва се да откриятъ нѣкой старъ гробъ, въ който ненамислятъ никакво злато или сребро, а само нѣкои прѣстени, сждове и други подобни старинни прѣдмети, имѣещи извѣстисъ значение и цѣнноста за науката и историята, но като безцѣнни за тѣхъ ги захвърлятъ и унищожаватъ.

5. Сбирки и музейно помѣщение.

Споредъ входящата инвентарна книга стр. 26—49 музейнитѣ сбирки¹⁾ се увеличили прѣзъ 1907 г. съ 567 прѣдмети; отъ тѣхъ 542 сж подарени и 25 купени.

Сбирките се помѣщаватъ въ дѣвическата гимназия въ двѣ стаи, отъ които едната е на *тавана*, а другата въ *подземието*. Стантѣ сж неудобни, както се изказватъ всички посѣтители. По причина на неудобствата, дружеството отвори музея за публичката *само единъ пътъ прѣзъ 1907 г. (на 29 -й юний)*.

Градътъ Варна и окръгътъ сж длъжни да се погрижатъ за едно достойно музейно помѣщение.

Най-доброто мѣсто за музея би било въ градската градина, срѣщу женското дружество „Майка“ (до митрополията). Извѣстно е, че градината ще бѣде продължена чакъ срѣщу женското дружество. Въ тази частъ на градината би могли

¹⁾ Дружеството приготвява за третия отчетъ (за 1908 г.) описанието и илюстрацията на музейнитѣ старини.

най-добър да се помѣстятъ, около музейното здание, разни паметници изъ града, както напр. чушмитѣ съ хубава архитектура и др., които единъ день трѣбва да се дигнатъ отъ мѣстата имъ по причина на регулацията. Една такава историческа чушма се намира срѣщу градския съвѣтъ; тя е построена въ 1833 г. (въ 1250 г. отъ Егира) въ споменъ на дохождането въ Варна на султана Махмудъ II. На чушмата има единъ дълъгъ надписъ, въ който се говори, че великиятъ господаръ Махмудъ заповѣда да се въздигне града, разоренъ отъ опустошенията на войната¹⁾, за построяване на една прѣ-красна джамия, дълбоки ровове около града, на двѣ голѣми казарми „гнѣзда на побѣдата“, за портитѣ наречени Пипи (пуйчи) капия и Русчукъ-капия и за 6 голѣми хамбари за военни припаси²⁾.

Въ тазгодишното общо събрание на дружеството било рѣшено да се взематъ мѣрки за съграждане музейно здание. Настоятелството, въ засѣданието му на 2-й юний, като взе прѣдъ видъ, че съграждането на музея трѣбва да бже дѣло на града, рѣши да се помоли кмета да направи нужното отъ негова страна да се отстѣпи още отъ сега мѣсто срѣщу дружеството „Майка“ и да се прѣдвижда въ бюджета ежегодно една извѣстна сума за образуване фондъ за построяване музея. Подобно заявление било изпратено и до варненския окръженъ съвѣтъ.

При печатанието на настоящитѣ редове се научаваме, че ще бже внесено въ общинския съвѣтъ прѣдложение да се даде на археологическото дружество едно праздно мѣсто между съборната черква и старата болница (между улицитѣ: Съборна, Мария Луиза, Венелинъ и Брацигово). Мѣстото, заедно съ съседното, което е отстѣпено на юнашкото дружество, съставлява самостоятеленъ кварталъ (съ пространство около 4500 кв. м.).

Отъ окръжната комисия получихме на 19-й октомврий слѣдното окръжно до г. г. общинскитѣ кметове въ варненския окръгъ: „Варненскиятъ окръженъ съвѣтъ при разискване въпросътъ по изнамѣрване източници, които да послужатъ

¹⁾ Градътъ билъ разоренъ въ 1828 г. въ врѣмето на тримѣсечната руска обсада.

²⁾ Варненски общински вѣстникъ — 1889. II. № 13.

за образуване фондъ по постройка на бъдещия варненски окръжен музей, съ рѣшението си отъ 1-й того подъ № 65 (протоколъ № 10) постанови: „Възлага се на постоянната комисиия да прѣдвиди въ селско-общинскитѣ бюджети по 1% за фонда по постройка на тоя музей.“

Министерството на Вътрѣшнитѣ работи съ прѣдписание подъ № 4704 отъ 11-й того, при *все че намира похвална идеята за постройката на окръженъ музей*, не одобри горното рѣшение тъй като на общинитѣ немогатъ да се налагатъ, освѣнъ установенитѣ отъ закона разходи; обаче *прѣдъ видъ ползата отъ такъвъ музей*, прѣдписва да се прѣпоръчва на всички общини въ окръга да впишатъ въ бюджетитѣ си за 1908 г. извѣстна сума, като помощъ за цѣльта.

Постоянната комисиия като съобщава горното на г. г. общинскитѣ кметове въ окръга, прѣпоръчва имъ да впишатъ въ бюджетитѣ си за 1908 г. извѣстна сума, като помощъ за постройка на окръжния музей въ гр. Варна.“

Прѣдсѣдателъ: Т. Кирановъ.

За членъ-секретарь: М. Кръстевъ.

6. Музейниятъ отдѣлъ „Паметници отъ освобождението на варненския окръгъ.“

Комисиията по отпразднуването тридесетгодишнината отъ освобождението на България въ гр. Варна, рѣши въ засѣданieto си на 4 февруарий 1908 г. (протоколъ № 1): „да се помолитъ археологическото дружество въ града, да образува при музея си особенъ отдѣлъ: „паметници отъ освобождението на варненския окръгъ.“

Настоятелството на археологическото дружество, въ засѣданieto си на 22-й февруарий 1908 г., рѣши: да се състави този отдѣлъ и да се прѣдложи на тукашното опълченско дружество да се избере отъ двѣтѣ дружества една комисиия, която да обмисли какви прѣдмети би могли да се събератъ отъ опълченцитѣ. Отъ археологическото дружество се избраха г-да: Х. Шкорпилъ, Госп. Ивановъ и капитанъ Георгиевъ.

Въ варненския окръгъ се ограничиха военнитѣ дѣйствия въ освободителната война само върху рекогносцировка и малки сражения въ Добришко.

Въ началото на освободителната война — прѣзъ лѣтото 877 г. — единъ руски отрядъ отъ 6000 души, подъ командата на генералъ Манзеи, рекогносциралъ страната между гр. Юстендже и Добричъ. Вториятъ руски походъ стана съ намерение да се прѣкъсне желѣзнопътното съобщение на турската войска между Варна и Шуменъ. При този походъ билъ бстрѣлванъ отъ руситѣ Добричъ, отгдѣто една нощъ турциѣ, подъ командата на Рашидъ-паша, се оттеглили чакъ до с. Цервентъ¹⁾. Руската авангарда разрушила желѣзнопътнитѣ мостове до гр. Провадия и до с. Вѣнчанъ и съ това е прѣкъснала горѣказаното съобщение. Рускиятъ походъ къмъ Добричъ е ознаменуванъ съ единъ голѣмъ паметникъ.

Други руски паметникъ се намира до с. Паша-къой; подъ него сж погребени 54 войници съ единъ подпоручикъ и есалъ на донски казашки полкъ²⁾. Датата „септемврий 1878 г.“ оказва, че войницитѣ умрѣли прѣзъ врѣмето на руската окупация. Паметникътъ трѣбва да се поправи. Археологическото дружество моли Паша-къойската община да поправи паметника и да насади около него дървета.

Въ музея трѣбва да се окачатъ фотографии на рускитѣ паметници, находящи се въ варненския окръгъ.

Отъ врѣмето на руската окупация археологическото дружество притежава „Приказъ по варненской губерніи. Октябръ 23, дня 1878 г., гр. Варна № 15,“ съ който се урежда въ Варна: 1) *градскиятъ съвѣтъ* съ прѣдседателя П. Поповъ, 2) *окръжниятъ управителенъ съвѣтъ* съ прѣдседателя Савва І. Доброплодни и 3) *сѣдебниятъ съвѣтъ* съ прѣдседателя Бел. Христовъ и членове: Елефтеръ Пастіасъ, Ахмедъ ефенди и секретаръ Ив. Жековъ. Този интересенъ приказъ е подаренъ на музея отъ члена на първия сѣдебенъ съвѣтъ въ р. Варна, нашъ уважаемъ съгражданинъ г-нъ Лефтеръ Пастіасъ.

Умоляватъ се Г-да гражданитѣ да подарятъ или да оставятъ въ музея на съхранение паметници отъ освобождение-то на варненския окръгъ.

¹⁾ До сѣщото село събиралъ князъ Меньяковъ въ 1828 г. (прѣзъ м-цъ май) сѣверната армия, която била прѣдизначена да обсади гр. Варна.

²⁾ Първиятъ отчетъ на археологическото дружество, стр. 32.

7. Посѣщение на музея.

Прѣзъ м. априль музеяъ биде удостоенъ съ посѣщението на своя почетенъ членъ Н. Ц. В. Господарьтъ; Той съ особенъ интересъ разгледа сбиркитѣ и се записа въ паметната книга.

Прѣзъ м. августъ музея посѣти рускиятъ вицеконсулъ С. Протопоповъ, французкиятъ консулъ отъ Бургазъ и чехскиятъ писателъ Д-ръ И. Невериль.

Капитанитѣ Вучевъ и Георгиевъ доведоха своитѣ войници и обясниха имъ значението на музея за изучване окрѣга.

Отъ основнитѣ училища (III отдѣление) дойдоха ученицитѣ съ учители: П. В. Белберовъ, Хар. Панайотовъ, Д. А. Ивановъ и Хр. Кировъ.

Отъ дѣвическата гимназия бѣха доведени ученичкитѣ отъ първия класъ (съ г. Стателовъ) и отъ VII педагогически (съ г. Хр. Цановъ), а отъ мѣжката гимназия ученицитѣ отъ четвъртия класъ (съ г. Ив. Пастуховъ).

Числото на посѣтителитѣ прѣзъ 1907 г. възлиза на 1152 души. Единъ виденъ гражданинъ написа въ паметната книга слѣдното: *„Всичко което видѣхъ въ музея ми направи приятно впечатление и азъ като варненецъ се просто възхитихъ.“*

Дружеството съжالياва, че, по причина на неудобното и малко помѣщение, нѣма възможность често да отваря музея за публиката (прѣзъ 1907 год. той бѣше отворенъ само на 29 юний).

За да се ограничи навалица при отварянето музея, настоятелството рѣши да се плаща 20 ст. входъ. Членоветѣ, както и гости отъ окрѣга, неплащатъ нищо.

8. Позивъ къмъ учителитѣ и свещеницитѣ.

Учителитѣ и свещеницитѣ могатъ много да направятъ за съхраняване старини и то не само между младежъта, но и между населението. Трѣбва да има въ всѣко мѣсто пазител на паметниците, който да бжде всѣкога на разположение да се грижи за откриванитѣ паметници. Работници при копане

основи на къщи или при подобна работа, намиратъ старини и ги чупатъ и захвърлятъ. Пазителтъ — а такъвъ може да бжде на първо мѣсто учителтъ и свещеникътъ — подобава да се грижи за съхранението имъ.

При всѣко откритие прѣпоръчително е пазителтъ да състави подробенъ протоколъ, да опише находката¹⁾ и начъртае нейния планъ.

9. Благодарность.

Археологическото дружество изказва своята благодарностъ за подаренитѣ прѣдмети на слѣднитѣ учрѣждения, дружества, граждани и ученици.

Военното въдомство (главниятъ щабъ) въ Петербургъ подари 22 голѣми тома отъ „*Историческое описаніе одежды и вооруженія россійскихъ войскъ*“ и „*Историческій очеркъ о фегаліяхъ и знакахъ отличія россійской арміи.*“ Въ томоветѣ сж помѣстени нѣколко хиляди таблици.

Строителитѣ на варненското пристанище подариха на музея изященъ албумъ отъ 50 голѣми фотографии, които прѣдставляватъ работитѣ на пристанището отъ началото на постройката до края.

Градскиятъ музей въ Пълзень (Чехско) подари 31 сръбърни старочехски и австрийски монети.

Гръцката митрополия въ Варна подари единъ „тумрукъ“ (за вързване на луди хора) и единъ мряморенъ отломъкъ съ византийски надписъ.

В а р н а .

Перикли Георгиевъ (11 сръб. мон., 19 мѣд. и пир. мон. и 17 вкаменелости). — **Пандели Зингиновъ** (1 сткл., 1 кандилче и единъ

¹⁾ Пиринченитѣ прѣдмети не трѣбва да се остъргватъ, но да се измиватъ въ топла вода съ мека четка. Раждасалитѣ желѣзни прѣдмети се най-напрѣдъ внимателно измиватъ въ марна вода и, ако иматъ много ражда, измиватъ се въ чиста вода (съ малко сода въ нея), догдѣто не се забѣлжи въ водата тъмна утайка. Послѣ се тургатъ за нѣколко деня въ силенъ спиртъ и слѣдъ това внимателно се изсушаватъ на топло мѣсто. Отъ ступени гърнета (глинени) да се събиратъ всички черепи. Ако се намѣри ступенъ човѣшки черепъ, да се събиратъ всичкитѣ му парчета. За по-нататъшни мѣрки (като слѣвяване сѣдове и др.) ще се погрижи музей.

камъкъ съ надпись). — **И. Вайнгартнеръ** (18 мон. и една вкам.). — **К. И. Брачевски** (16 мон., 2 канд., единъ печатъ, двѣ гюлета и едно гърне). — **Капитанъ Мановъ** (2 мон., 1 пир. кандилче и 1 черепъ). — **В. Торомановъ** (5 мон. и една кутийка). — **Шкорпилъ** (1 мон. и 4 разни прѣдмета). — **Д-ръ П. Стояновъ** (една метална паничка съ арабски писма, картинки и фотография). — **Т. Доковъ** (1 ср. мон. и прѣстенъ). — **Т. Герчевъ** (камъкъ съ изображение). — **Поручикъ Лефтеровъ** (2 мон. и дърво, разѣдено отъ миди). — **Сп. Спасовъ** (3 мон. и едно камъче за прѣстенъ). — **Г. Бакаловъ** (3 мон. и обиа). — **Данчевъ Вл.** (13 м. мон.). — **Сим. Младеновъ** (7 мон. и стрѣла). — **Ив. Вакъвчиевъ** (два камъка съ изобр. и писма). — **Ст. Х. Данаиловъ** (камъкъ съ изобр. и надпись). — **Ф. Христовъ** (17 мон., 3 стрѣли и кандилче). — **А. Явашовъ** (3 мон. и стрѣла). — **Д. Пеневъ** (6 мон.). — **В. Георгиевъ** (1 глинено гърненце и кандилче). — **Учитель С. Поповъ** (2 мон. и вжгласало жито). — **Чирпанлиевъ Г. Т.** (една книга). — **Ил. Добревъ** (камъкъ съ надпись). — **Свещ. И. Бошковъ** (камъкъ съ надпись). — **Ф. Цаковъ** (глин. пепелиница и мон.). — **Икон. И. Радевъ** (плоча съ изобр.). — **Мара Иванова** (1 камъкъ, левче и 2 мон.). — **Богдановъ Р.** (пушка и 3 мон.). — **Ал. Дяковичъ** (18 мон.). — **Ив. Тодоровъ** (4 мон.). — **Учитель Балкански** (1 мон.). — **Хр. Стояновъ** (мон.). — **Г-жа Гинева** (левче). — **Д. Сърмаджиевъ** (стъкленъ сѣдъ). — **Т. Мирчевъ** (мон.). — **Ст. Антоновъ** (монета и глин. трѣбица). — **Т. Калиновъ** (мон.). — **Подпор. Поповъ** (мон.). — **Д-ръ Б. Ганчевъ** (мон.). — **Зах. Бръчковъ** (вкам. и пир. статуйка). — **Д-ръ Головина** (една картина). — **Н. Е. Леви** (6 мон.). — **Р. Георгиевъ** (мон.). — **Д. Стойковъ** (мон.). — **Д. Стояновъ** (стрѣла). — **Ил. Игнатовъ** (мон.). — **Ил. Ганевъ** (мон.). — **Ст. Георгиевъ** (мон.). — **Капитанъ Маноловъ** (мон. и фотография на Гарибалди съ саморжчния му подписъ). — **С. Пастианъ** (документъ). — **Майоръ Силяновски** (плочка съ изобр.). — **Ил. Михайловъ** (мон.). — **Т. Артиновъ** (плочка съ изобр.). — **Г. Добриновъ** (мон.). — **Ст. Плиевъ**, ст. подь-офицеръ (керемида). — **Екзарховъ И.** (мон.). — **К. Йордановъ** (мон.). — **Д-ръ Тоневъ** (мон.). — **Учитель Генчевъ** (2 мон.). — **Стойчевъ Ив.** (мон.). — **Д. Алексиевъ** (мон.). — **Матѣевъ П.** (2 мон.). — **Ганчевъ Др.** (мон.). — **Хр. Панайотовъ** (ср. мон.). — **Подпоручикъ Чехларовъ** (2 мон.). — **Инженеръ Кутинчевъ** (мон.). — **Ив. Николовъ** (мон.). — **Д. Тодоровъ** (мон.). — **П. Денчевъ** (мон.). — **Р. Краевъ** (мон.). — **В. Наумовъ** (зжбъ). — **Дервентски** (турски документи). — **Кабакчиевъ**, пенсионеръ (картина на Ив. Шишманъ). — **Капитанъ Минковъ** (печатанъ листъ „Присяга Херсонисцевъ“). — **Вл. Явашчиевъ** (2 мон.). — **К. Албрехтъ** (43 фотографии). — **Мария Чакалова** (черковно славянска книга „Златоустъ“). — **Балкански С.** (дрѣжка съ надпись и вкам.). — **Явашовъ А.** (м. мон. и 2 писма). — **Тодоровъ Д.** (м. мон.). — **Ал. Дяковичъ** (единъ камъкъ съ изобраз.). — **Хесапчиевъ А.** (мон.). — **Стаменковъ**

Цв. (една стъклена). — К. И. Савовъ (пръстенъ). — Колибиновъ Хр. Н. (ср. мон.). — Минковъ Тр. (гл. кандилче, нѣк. вкаменелости и монети). — А. Йовковъ (7 мон.). — Ив. Борошовецъ (2 мон.). А. Прѣпряновъ (мон.).

Ученици.

Отъ гимназията. — Николаевъ Н. (мон.). Ивановъ Ганчо (ср. мон.). Илиевъ Ив. (ср. мон.). Димовъ П. (4 мон.). Николаевъ (мон.). Георгиевъ (мон.). Петровъ Б. (ср. мон.). Димитровъ В. (2 мѣд. м.). Списаревски (мон.). Кожухаровъ (2 мон.). Миленковъ Г. (печать). Ал. Поповъ (мон.). Атанасовъ М. (мон.). Христовъ Н. (мон.). Дуковъ Ат. (2 мон.). Димитровъ Ив. (мон.). Костовъ Д. (мон.). Янковъ П. (2 мон.). Копчевъ Б. (2 мон.). Димовъ Г. (мон.). Стояновъ Н. (мон.). Николовъ Д. (5 мон.). Пеневъ Н. (2 мон.). Савовъ Д. (1 мон.). Димитровъ Г. (40 изтъркани мон.). Николовъ Д. (мон.). Арнаудовъ Ив. (мон.). Аврамовъ Ив. (мон.). Поповъ Хр. (мон.). Баруховъ Д. (2 мон.). Милчевъ М. (18 мон.). Загорски Ив. (мон.). Ранковъ К. (мон.). Петрановъ Ст. (мон.). Петровъ Б. (мон.). Костовъ Л. (3 мон.). Димовъ Г. (мон.). Савовъ Д. (7 мон.). Алалуфъ Раф. (2 мон.). Петровъ В. (мон.). Савовъ П. (мон.). Пѣйчо Дяковъ. (мон.). Ранковъ К. (мон.). Поповъ Т. (ср. мон.). Ал. Паничерски (3 м. мон.). Апостоловски А. (м. мон.). Лазаровъ П. (м. мон.). Петровъ Б. (3 м. мон.). Ивановъ Б. (м. мон.). Бехаровъ А. (1 мон. м.). Стойковъ Ив. (пир. мон.). Поповъ Т. (ср. мон.). Поповъ Ив. (6 мѣд. мон.).

Отъ дѣвическата гимназия: Вел. Христова (2 глин. кандилчета). Анка Гъргъричева (стъкл. мозаика и глин. тръбица отъ Търново).

Отъ основнитѣ училища: Ат. Ивановъ. (мон.). Наско Бешковъ (мон.). Борисъ Димитровъ (мон.).

Барненска околия.

Аджемлеръ. — Д. Стаменовъ (5 мон., 2 стрѣли, 1 копие, 3 кам. орждия и камъче за пръстенъ съ изображение на богинята Паласъ Атина). Ивановъ Ганчо (вкам. рогъ).

Пашакъой. — Г. Петровъ (2 мон.).

Крумово. — М. Илиевъ (жел. ножъ).

Синдель. — Зл. П. Ладински (5 мон. и жбъ).

Русларъ. — Д. Ангеловъ (2 стрѣли и вкам.).

Аврентъ. — Янакевъ Р. (2 мон.). Арабаджи К. Недевъ (2 обиси).

Фандъккли. — Хр. Смединъ (гл. кандилче).

Старо-Орѣхово. — Бояновъ (вкам. дърво и 5 мон.).

Бѣла. — Н. Даракчиевъ (мон.).

Карахюсеинъ. — Свещ. Д. Савовъ (печать).

Николаевка. — Д. Добревъ (3 прѣдмета, стрѣла и др.).

Бѣла. — Кметъ П. Маноловъ (обици и ср. мон.).

Балчишка окопия.

Балчикъ. — Ставри Близнаковъ (мон.).

Каварна. — М. Янакевъ (10 ср. мон.). Л. Янакевъ (мон.).

Савва Харбовъ (копие). Т. Андоновъ Анагностевъ (2 мон.).

Основното училище (вкам.). Поповъ К. В. (вкам.).

Теке. — Атанасовъ П. (4 прѣдмета). Д. Т. Стамболиевъ (12 мон.). Ил. Конакчиевъ (4 мон.). Ил. Шървановъ (мон.). Ив. Кировъ (мон.). Общината (камъкъ съ надпись).

Гявуръ-Суютчукъ. — Бояджиевъ И. (5 вкам.). Сербезовъ (5 монети).

Чаушкой. — Асп. Демирджиевъ (стрѣла, копие и мон.).

Делне-Бейккой. — Зах. Холевичъ (10 мон.). Ник. Холевичъ (2 монети).

Било. — Цонковъ (мон.), Ст. Димитровъ (мон.) и Людскановъ (мон.).

Гьокчилеръ. — Къневъ П. (стрѣла).

Михалбей. — Л. Димитровъ (мон.).

Юнусчиларъ. — Тр. Ивановъ (мон.).

Сарамуса. — Ив. Стойчевъ (мон.). Ст. Алексевъ (3 мон.).

Караманли. — К. Недевъ (мон.).

Черно-око. — П. Русевъ (2 мон.).

Шабла. — Чолакъ Пан. Ивановъ и Д. Минчевъ (златна мон.).

Провадийска окопия.

Провадия. — Неортяновъ К. (2 мон.). Я. Христовъ (зжбче). Ат. Костовъ (мон.). Ан. Копчевъ (8 мон.). П. Прѣславски (7 мон.). Николчевъ (прѣстенъ).

Девне. — Мат. Димитровъ (мон.). Ат. Коевъ (4 мон.). Л. Дуковъ (3 мон.). Обрѣшковъ (мон.).

Рѣка Девня. — Ан. Илиевъ (мон.). Секретаръ-бирникъ (разни старини).

Реджебъ-махала. — Коста Ангеловъ (търнокопъ).

Дереккой. — Ст. Стояновъ (4 мон.).

Вѣнчанъ. — А. Жековъ (мон.).

Мънастиръ. — Н. Костовъ (плочка съ изобр.). М. Становъ (мон.).

Котлубей. — К. Тодоровъ (2 мон.).

Ески-Арнаутларъ. — Ю. Хасанъ Чаушовъ (мон.).

Бейлий — (пир. украш.).

Джиздарккой. — Ивановъ Ст. (2 мон.). К. Маноловъ (мон.).

Чалъкларъ. — Петковъ Н. (3 мон.).

Арапларъ. — Динковъ К. (мон.)

Кушъ-Тепе. — Бочковъ (мон.). Т. Кючукъ Измаилъ (мон.).

Ново-село. — Ив. Ж. Върбановъ (мон.).

Добришка окопия.

Добричъ. — Ж. Абаджиевъ (24 мон.). Н. Друмевъ (5 мон.).

С. Игнатовъ (4 мон.). Чамурлийски Ж. (3 мон.). П. Желевъ (3 мон.). Л. Д. Консуловъ (1 мон.).

Суютчукъ. — П. Станковъ (1 мон.).

Куртбунарска окопия.

Куртбунаръ. — Общинското управление (2 сѣкири). Околийското управление (2 сръб. прѣстена, сръб. халка, двѣ мѣдни халки и едно глинено кандилче). Гл. Димитровъ (мон.).

Аратмаджа. — Хр. Ивановъ (жел. мотика).

Русе.

Ив. Буровъ (2 мон.). Д-ръ Назлъмовъ (плочка съ изображ.).

Софiя.

Проф. Иширковъ (стрѣла). В. Аврамовъ (19 мон.).

Вратца.

Палко Стояновъ (мон.).

III.

Разни съобщения.

- А. Археологическо-исторически отдѣлъ и
Б. природоопитателенъ отдѣлъ.

А.

1. Основанието на града Варна.

Благодарение на друж. членъ, капитанъ-лейтенантъ Добревъ, научихме се, кога билъ основанъ града Варна. Това станало въ царуването на мидийския кралъ Астиага, т. е. 572 год. прѣди Р. Хр.¹⁾ Споредъ това, *градътъ Варна е основанъ прѣди 2479 год., т. е. слѣдъ 21 год., той ще празнува 2500 годишнината.*

Въ врѣмето на прѣвземане Варна отъ руситѣ въ 1828 год. билъ прѣпечатанъ единъ елинскій надпись²⁾, споредъ който била посветена статуя на гражданина Иросомъ, синъ на Протогена, началникъ на съюза „пятиградие“ (пентаполисъ). Този съюзъ на петъ-тѣхъ града билъ съставенъ отъ слѣднитѣ петъ града, а именно: *Одисосъ*³⁾ (Варна), като главенъ съюзенъ градъ, *Томисъ* (Кюстенджа), *Каллатисъ* (Манкалия), *Месемврия* и *Аполлония* (Созополъ).

Цитаделата барутъ-хане (джипане-кале).

Въ прѣславска улица (I участъкъ) варненцитѣ се раздѣлятъ съ една старина, извѣстна у населението подъ назва-

¹⁾ Лоція Чернаго моря. Изданіе второе, исправленное и дополненное помощникомъ начальника гидрографической части Николаевского порта лейтенантомъ Павловскимъ. Николаевъ. [Въ типографіи управленія Николаевского порта 1867 г.]. Стр. 165.

²⁾ Лоція и др., стр. 165.

³⁾ Названіето на гр. Одеса въ Русія произлиза отъ името на староврѣмския градъ Одесосъ (Ордесосъ), който билъ разположенъ на сѣверозтокъ отъ града Одеса.

ние „барутъ-хане“ или „джипане-кале.“ Военното министерство е отстъпило старината на общината, която я събаря по настоящемъ. Калето не е генуезко ¹⁾, както се говори изъ населението, а старотурско, *съградено върху римско-византийскиятъ основи.* Калето било вътрѣшното укрѣпление (ичъ-кале) на варненската крѣпостъ и пръвъ погледъ на калето показва, че то е само една малка частъ отъ голѣмата крѣпостъ, която имала до Одринския миръ (въ 1829 г.) 12 кули и обнемала цѣлото възвишение, обърнато къмъ югъ (къмъ пристанището) между улицитъ: Солунска, Бѣла, Житна и Прѣславска. Слѣдъ мира е съборена $\frac{3}{4}$ частъ отъ калето съ 9 кули, та останала само сегашната частъ съ 3 кули. Подземиата ѝ (погребитѣ) служили за складъ на барутъ и военни припаси (джипане). Когато, слѣдъ прѣвзимането на Варна отъ руситѣ, се завърнало прѣзъ 1830 г. избѣгалото при обсадата население, варненскиятъ паша му раздалъ мѣстата на срутеното кале.

При вида на събарящето се кале дохождатъ ни на ума спомени за прѣвзимането града отъ руситѣ въ 1828 г., за тримѣсечната обсада на града, бомбандирането му²⁾, прѣдаването крѣпостъта на руситѣ (като сложилъ оржие командантътъ Юсуфъ-паша) и какъ една частъ отъ турския гарнизонъ, подъ началството на Капуданъ-паша ³⁾, се затваря въ калето и рѣшава да се защитава до крайностъ, като заплашвалъ, че ще

¹⁾ Извѣстно е, че турцитѣ приписватъ стари укрѣпления на дженевизитѣ (т. е. генуезитѣ). Турцитѣ се запознали въ Анадолъ съ разни укрѣпления въ колониятъ на генуезката република и слѣдъ прѣселването имъ въ Европа сѣ слѣждали да кажатъ, споредъ анадолскитѣ възпоменания, на разни укрѣпления — *дженевизъ-кале* (К. Иречекъ. Пер. Списане 1884. VIII стр. 18.) — Въ срѣднитѣ вѣкове генуезцитѣ, както и венецианцитѣ, сѣ търгували по Черно море. При постройката на варненското пристанище сѣ намѣрени, въ морската гина, нѣколко оловени венециански и генуезка печати (пломба), които се съхраняватъ въ варненския музей. Извѣстно е, че въ послѣднитѣ години на българското царство (въ края на XIII и началото на XIV вѣкъ), когато се развили особено много републикитѣ венецианска и генуезка, градоветъ на нашето крайбрежие въртели голѣма търговия съ републикитѣ. Особенно голѣма търговия се подхващала съ жито, което се изнасяло чрѣзъ корабитѣ на републикитѣ. Италианцитѣ Pegolotti въ началото на XIV вѣкъ и Иззапо въ 1442 г. паричатъ гр. Варна главно житно пристанище въ „Bolgaria“ (А. Пшарковъ. Изъ срѣдновѣковната търговска история на гр. Варна).

²⁾ Въ врѣмето на тримѣсечната обсада руситѣ хвърлили въ гр. Варна около 50 хиляди толета и гранати. Населението се крие въ подземията подъ „римската кула“ (до св. Георги).

³⁾ Сѣщиятъ паша е довелъ въ града, въ врѣмето на обсадата, 5000 войници отъ Цариградъ.

хвърли барутния складъ въ калето на въздухъ. Но когато руситѣ открили страшенъ огънь, то Капуданъ-паша билъ принуденъ да се прѣдаде. Руситѣ позволили тогава на пашата да напусне града съ своитѣ 300 вѣрни войници. Това излизане е прѣдставено на една картина, която се намира въ варненския музей. Пашата на бѣлъ конъ напуща града срѣдъ руската войска.

При събарянето на калето сж намѣрени отломъци съ староврѣмски надписи и изображения; въ единъ отъ надписитѣ се споменува името на римския императоръ Адрианъ (царувалъ отъ 113—138 г. подиръ Р. Хр.). Намѣрени сж още архитектурни камъни (корнизи) и др. Въ римскитѣ основи на калето е намѣрена мозаика отъ мряморни плочки (шестожгълни и четвъртити) и отъ стѣклени позлатени кубчета ¹⁾. Тука сж намѣрени и нѣколко камѣнни гюлета.

До калето имало турско теке (гробъ) съ надгробенъ турски надписъ, отъ който се разбира, че въ текето билъ погребенъ шехитъ (светецъ) Вели Махмудъ, родомъ отъ г. Превеза (въ Епиръ), въ 1101 г. отъ Егира (т. е. въ 1702 г.). Текето се наричало „емиръ-боба.“

Градскиятъ инженеръ Д. Раделия снелъ за варненския музей планътъ на цитаделата; въ този планъ ще се отбѣлѣжатъ старитѣ основи. Археологическото дружество се разпореда да се направятъ петъ фотографически снимки на подземията (погребитѣ) и външнитѣ изгледи на събарящото се кале.

III.

3. Римската кула.

Още прѣзъ м. февруарий 1906 г. нашето дружество отпрати до общинския съвѣтъ едно заявление съ слѣдното съдържание: „Въ 98 технически участъкъ на гр. Варна (до черквата св. Георги, въ I участъкъ), се намира единъ забѣлѣжителенъ паметникъ, нареченъ *римска кула*. Този паметникъ е единствена лична старина на древния градъ Одесось (т. е. Варна); той е остатъкъ отъ древния акрополъ (вжтрѣшно укрѣпление).

Прѣдъ видъ на това, дружеството моли общинския съ-

¹⁾ Подобни кубчета, каквито сж били намѣрени въ Търново и цариградската черква св. Софиа.

вѣтъ: 1) при регулацията на 98-й участъкъ да се отчуждятъ съсѣднитѣ на кулата дворове и съ това да се освободи кулата; 2) около нея да се направи площадъ; 3) самата кула да се обгради съ желѣзенъ пармаклѣкъ съ вратичка, прѣзъ която да може само съ особено позволение да се влиза въ подземията, що се намиратъ подъ кулата и 4) да се разпоре-ди общината чрѣзъ санитарнитѣ власти за очистване на подземията, които служатъ за нужници на съсѣднитѣ кѣщи. Въ кулата има три нужника. Европейски пѣтешественици съ отвръщение споменуватъ въ своитѣ пѣтни бѣлѣжки, за срамъ на гр. Варна, за омърсяването на древния „акрополъ.“

Настоятелството на дружеството натовари техническата комисия да отиде съ градския инженеръ г-нъ Кърджиевъ, уважаемъ членъ на дружеството, при кулата, за да види каква регулация ще може да стане. Г-нъ инженеръ прѣдложи отчуждаване една частъ отъ двора на черквата св. Георги и на наслѣдниците на Г. Стояновъ и отстраняване пристроения въ кулата нужникъ отъ кѣщата на г-нъ Енгелези. По този начинъ ще се образува около кулата една площадка, която ще се направи достъпна откъмъ западъ съ една уличка, широка три метра. Нѣколко деня подиръ посѣщението на кулата прѣдсѣдателътъ на дружеството (съ трима членове) обиколи пакъ кулата и какво се намѣри? Голѣми части отъ кулата (на двѣ мѣста) изкъртени отъ фанатизъмъ-ли или съ намѣрение да се срути кулата, да не става отчуждаването на мѣстата? Повиканъ бѣ стражаръ отъ близкия участъкъ, прибраха се инструментитѣ съ които стѣнитѣ на кулата сж изкъртвани и се писа до градоначалството (подъ № № 420 и 463 отъ 10-й и 28-й декемврий) за съставяне актъ. Дружеството прѣдаде виновника въ сждъ. Съгласно чл. 8 отъ *закона за издирване старини*, неподвижнитѣ старини (като крѣпости и др.), гдѣто да се намиратъ, се оставятъ подъ надзоръ на мѣстната властъ и сж притежание на държавата.

Общинскиятъ съветъ прие регулацията около римската кула тъй както я прѣдложи г-нъ Кърджиевъ и техническата комисия при дружеството.

Кулата се намира на най-високата частъ на града (около 20 м. надъ морската повърхность). Отъ върха на кулата се разкрива прѣкрасенъ изгледъ: съгледватъ се височинитѣ около

Евксиноградския дворецъ, къмъ Девне и къмъ Галатския носъ — гледатъ се всички височини, които се издигатъ на югъ отъ Девненското езеро и на югъ до Варненския заливъ. Височината около кулата се нарича „ада“ (т. е. островъ); въ тази частъ на града се намиратъ подземия (лахами), които служатъ за нужници. Въ подземията е огнището за заразяване града съ разни епидемии. Види се, че подземията иматъ свързка съ канала, който излиза на морския брѣгъ срѣщу вълнолома¹⁾. Казватъ, че когато има силенъ морски вѣтъръ усѣщало се духане въ нужниците, които се изпразнуватъ въ подземията²⁾. Когато копали основитѣ на къщата на Енгелези (която е залѣпена до източната стѣна на кулата), намиренни сж на дълбочина 4—5 м. основи на единъ зидъ съ направление отъ западъ къмъ изтокъ. Този зидъ е залѣпенъ до сѣвероизточния жгълъ на кулата. Когато се стигнало на дълбочина десетъ метра, намирена била въ източната основа на кулата, една врата (обградена съ голѣми камъни). Тази врата води, види се, въ подземията, които се намиратъ подъ кулата. Самитѣ подземия сж служили за скришница на градското население при руската обсада на града въ 1828 год. Една бабичка ни разказваше, че на нѣкои мѣста тамъ има постлани разноцвѣтни плочки (мозаика). Кулата е частъ отъ крѣпостъта, която била, по прѣдание, снабдена съ 7 кули. Прѣди повече отъ 50 год. имало на върха на кулата съградена една стаичка (дървенна). Кулата е съградена отъ редове тухли и камъкъ съ дебели пластове хурусанъ, размѣсенъ съ кжсчета тухли и едъръ пѣськъ. Въ най-горнята ѣ частъ има голѣми дѣлани камъни (въ 2 и въ 3 реда) отъ варовитъ туфъ (бигоръ-камъкъ). На разстояние около 15 м. на югъ отъ кулата (въ двора на черквата) излиза старъ зидъ, върху който е съградена камбанарията. На сѣверъ отъ кулата, на разстояние около 20 м., се намира старъ зидъ и до него подземие (съ направление западъ—изтокъ). На сѣвероизтокъ отъ кулата, на разстояние 28 м., се вижда старъ зидъ съ сводъ; той е зазиданъ въ прѣградната стѣна, която дѣли двороветѣ на Фортуна и Тарси Димитрова.

III.

¹⁾ Стр. 16 на първия годишенъ отчетъ на археологическото дружество.

²⁾ Научаваме се, че въ двора на къщата на механика отъ флотата Димитровъ има кладенецъ, въ който е издълбана една стаичка (близу до водата).

4. Откритието въ канала.

При прокопаване канала открита е, срѣдъ блатата, интересна постройка.

Каналътъ се простира на дължина 1900 м. отъ морето до езерото. На разстояние 900 м. отъ езерото, кофитѣ на дълбателната машина „драга“ почнаха да изкарватъ, отъ дълбочина три метра, дълги колове. Коловетѣ сж джбови, иматъ дължина до 3 метра и отъ дългото стоеие въ мочорлива почва тѣ сж станали като абаносъ. Машината изкарвала коловетѣ право нагорѣ „като свѣщи.“ Когато стигна машината още 100 м. нататѣкъ (т. е. къмъ морето) почватъ пакъ да излизатъ коловетѣ. На първото мѣсто машината ги изкарвала 14 дена наредъ; извадени сж били около 900 кола. Отъ второто мѣсто коловетѣ били изкарвани само три дена (около 150 кола). Върху първитѣ колове имало недѣлани и дѣлани камъни отъ нѣкаква стара постройка; извадени сж около 120 кубически метра недѣланъ (ломенъ) камѣкъ. А върху вторитѣ колове имало само ломенъ камѣкъ, отъ който били извадени само около 20 кубика. На туй мѣсто минавалъ стария протокъ (рѣка) между морето и езерото (помни се добрѣ, че прѣзъ туй мѣсто се минавалъ протока). Нѣма съмнѣние, че тукъ е имало въ старо врѣме мостъ. Прѣзъ него е минавалъ старъ пѣтъ отъ Варна къмъ югъ. По посока на този пѣтъ се намира, на югъ отъ канала, една староврѣмска постройка, която се познава отдалечъ като могиловидно възвишение. А отъ находителката на първото мѣсто, което било разположено въ завоя на протока, става явно, че тукъ е имало нѣкаква антична постройка върху колове (пилоти). Прѣдполагаме, че постройките сж били два вида, а именно едната по-стара (езическа), а другата по-нова (християнска). Първата постройка е била види се, светилище на „ръчния богъ“, който е изобразенъ, въ легнало положение, върху автономнитѣ монети на гр. Оди-сеитонъ (т. е. Варна).

Тѣзи монети сж сѣчени още прѣди Рожд. Христово. Известно е, че въ езическитѣ врѣмена сж почитани въ Варна и други божества, както напр. великиятъ богъ Кирза и Деркселатесъ. Дѣланитѣ камъни отъ постройката сж мряморни;

въ Варненския музей сж прибрани около 40 отломъци. Върху нѣкои отъ тѣхъ има изящно изработени архитектурни украшения. На други има кръстове; тѣ принадлежатъ на християнската постройка (отъ врѣмето на Константинъ Велики?).

На разстояние 960 м. отъ морето сж били намѣрени нѣколко мряморни отломъци съ старогръцки надписи и единъ релефъ-войникъ (горнята му часть).

Работитѣ въ канала сж почти на привършване, та нѣма вече никаква надежда да се откриятъ още нѣкои старини. За жалость остава главната часть отъ коловата постройка неоткрита: въ тази неоткрита часть прѣдполагаме, че се намира статуя на рѣчния богъ.

Почвата около постройката е мочорлива — съ прѣплетени корени и стои като ливада, гдѣто много злочестници, като непознавали мѣстото, сж пропаднали на дъното му. То е единъ видъ трѣсавище (търсище); почвата търси, защото подъ пласта съ прѣплетени корени има мека тиня (като каша). Пластътъ съ коренитѣ достига дебелина отъ 1—1.5 м., а тинястиятъ пластъ 0.5 м. Подъ него се намира пѣсчливъ пластъ съ черупки отъ миди, каквито и до сега живѣятъ въ морето. Този пѣсчливъ пластъ излиза и на брѣга на езерото. Това показва, че езерото било съединено едно врѣме съ морето, т. е. то било морски заливъ¹⁾.

Освѣнъ горѣпоменатитѣ дѣлани камъни, въ постройката сж намѣрени отломъци на двѣ мряморни плочи съ изображения (ягуаръ и др.) и единъ пиринченъ бюстъ (релефъ) на жена. Този бюстъ много прилича на бюстоветѣ намѣрени въ единъ гробъ въ приморската градина. До брѣга на езерото е билъ намѣренъ и единъ чукъ отъ камъкъ²⁾.

Намирането на чука показва, че близу до канала се намира колова постройка отъ камѣнния периодъ. Нѣма съмнѣние, че археологическото дружество ще успѣе да открие въ езе-

¹⁾ Въ най-източната часть езерото е плитко (1—2—3 м. дълбочина); дъното му се състои въ тази часть отъ пѣсчливи пластове съ черупки на морски миди. По-нататъкъ се почватъ голѣми дълбочини (отъ 10—20 м.), които прѣдставляватъ дълбочинитѣ на едноврѣмешния заливъ. Тѣзи дълбочини почватъ между старата гара и Баба-бурунъ и се простиратъ къмъ западъ на разстояние 11 километра (при най-голѣма ширина 2 килом.).

²⁾ Благодарение на г-да З. Бръчковъ и майоръ Силиновски всичкитѣ старини сж прѣдани на варненския музей.

рото колови постройки. Чрѣзъ прокопаване канала останали на суша всичкитѣ мѣста, които сж имали дълбочина до $\frac{3}{4}$ метра. Така напр. остана на суша най-източната частъ на езерото, между канала и старата гара (на разстояние около 125 м. отъ бившия брѣгъ на езерото), частъ отъ брѣга между Баба-бурунъ и бѣлъ брѣгъ (на разстояние 70 м.) и др.

Коловитѣ постройкы сж били въ употребленіе още въ историческо врѣме. Прѣдполагаме, че тракийското племе Кробизи, което обитавало прѣди Р. Хр. варненския край, построявало надводни (колови) постройкы въ езерото. Историкътъ Херодотъ (V. 16) споменува, че тракийското племе Пeони имало надводни постройкы въ езеро Прариасъ (южна Македония). Както пише Херодотъ, постройкитѣ били съградени върху високи колове, покрити отгорѣ съ дъски и върху тѣхъ стоѣли колиби. Жителитѣ на тѣзи постройкы вързвали дѣцата си за краката (за да не паднатъ въ водата). Конетѣ и други добитѣци тѣ хранѣли съ риба, която била много изобилна въ езерото.

Ш.

Богданова чушма въ Варна ¹⁾.

Единъ отъ най-живописнитѣ кѣтове на „стара Варна“ се намира въ I участъкъ, между грѣцката митрополитна църква св. Атанасъ и италианското консулато (Асарето). Тукъ се намира една полуподземна ²⁾ чушма, извѣстна у населението подъ название „Богданъ-чешме;“ тази чушма била направена, както казватъ, отъ молдавския князь „Богданъ-бей.“ На чушмата имало два надписа, които сж прибрани въ варненския музей. Първиятъ е писанъ съ черковновизантийски букви, а другиятъ — съ обикновени грѣцки букви.

Съдържанието на надписитѣ, споредъ прѣвода на Г. Димитровъ, е слѣднѣото:

I.

*Съ благодать и милость на Вишето Провидение,
Азъ, Василий, игемонъ на цѣло Молдовлашко,*

¹⁾ Гл. първия год. отчетъ, стр. 14 и 15.

²⁾ Чучуртъ на чушмата е около метъръ дълбоко въ земята; това показва че въ продължение на 262 год., отъ когато е построена чушмата (гл. надписитѣ), се образувалъ насипенъ пластъ на дебелина единъ метъръ.

*Помоленъ отъ много живущи въ гр. Варна,
Поради липса на вода, що ги измъчва,
Отъ милостъ къмъ християнитъ, сто турски лири
давамъ:*

*Туй добро дѣло за да се направи,
Да се отличава отъ светилищата въ прѣславна Варна,
Това сѣмъ го направилъ, както тѣ сѣ желаяли,
Не само съ мои разноси, нѣ и съ иновѣрни;
Всичко както се и почнало, така се и свършило.
Вий, които пийте, спомнете и Бога молете
За прошка на нашитъ грѣхове.*

На 1646 спасителева година, козмерий 5.

II.

*„О! чужденецъ или туземецъ, що гледашъ и се чудишъ?
Два вѣка по-напрѣдъ Василий, князь на цѣла Молдо-
влахия*

*отъ тукъ минавайки
отъ основи ме е построилъ съ щедри разноси,
А сега многославний молдовански
князь Г. Гика¹⁾
нѣколко часа като е встъпилъ въ страната
и като е простѣрялъ рѣка на полезна парична помощъ,
стана вече виновникъ на прѣкрасна поправка.
Пий, прочее, бистра вода отъ отлично качество.*

Въ гр. Варна, прѣзъ спасителевата 1849 година.

Отъ първия надписъ се вижда, че чушмата била построена не отъ „княза Богдана, а отъ *Василия*²⁾).

Защо не се казва чушмата „Василева,“ но „Богданова?“ Причината е, види се, слѣдната. Чушмата била основана и поправена отъ молдавскитъ князѣе. Въ срѣднитъ вѣкове Молдавия се наричала Богдания (Богданско); съ името „Богданъ“ турцитъ обозначаваха изобщо молдавски князѣе и наричали

¹⁾ Александъръ Григоръ Гика князувалъ отъ 1849 до 1856 г.

²⁾ Този князь се споменува подъ название „Дупулъ.“ Въ 1649 г. той сключилъ договоръ съ Мохамедъ II. Василий Дупулъ основалъ висше училище и типография въ гр. Ясси и замѣнилъ, въ богослужението, славянския езикъ съ румънския.

съ това име.¹⁾ самата Молдавия. Въ французки документи отъ XVI столѣтие страната е наричана обикновено „Bogdanie;“ сж-щото и въ италиянскитѣ документи (Bogdania).

III.

6. Малки съобщения за гр. Варна.

1. *Подземие между гр. Варна и върха Турна-тепе.*

Между варненското население се говори, че отъ Турна-тепе (Николаевъ-върхъ) водило едно подземие (лахъмъ) въ града Варна (до черквата св. Никола)²⁾. То било направено отъ руситѣ при обсадата на града въ 1828 г. Въ права линия върхътъ отстои отъ града на 3 км. разстояние. Извѣстно е, че въ 1828 г. царъ Николай „кондисалъ на Турна-тепе съ червенъ чадъръ“³⁾.“ Че подземие то дѣйствително сжществувало се доказва отъ слѣднѣото. Споредъ съобщението на варненския почтенъ гражданинъ Енгелези, лелята на жена му, а именно Веспина Желѣзова Абаджиева Стоянова (Котленка) била доведена въ 1828 год., заедно съ други хубавици-моми, прѣзъ подземие то, въ палатката на царя Николай на Турна-тепе. Момитѣ били надарени отъ царя съ златни украшения.

2. *Прѣдание за стара Варна.*

Изъ населението се говори, че стариятъ градъ Варна билъ първобитно разположенъ на мѣстото на езерото до „бѣлия брѣгъ“ и до „баба-бурунъ“ (срѣщу старата гара) и че той потъналъ при едно голѣмо землетресение. Рибаритѣ ни разказватъ, че мрѣжитѣ имъ закачвали въ дълбочинитѣ подъ баба-бурунъ⁴⁾ нѣкакви зидове, наредени като улици. Че въ старо врѣме сж ставали на черноморския брѣгъ землетресения и голѣми морски наводнения се доказва отъ слѣднията бѣлѣжка на цариградския лѣтописецъ Теофанъ: „Въ царуването на императора Юстинияна (въ 543 г.) морето до Одисосъ (т. е. Варна) и Дионизополъ (т. е. Балчикъ) се изведнажъ

¹⁾ Или Кара-Богданъ. Подъ това название е извѣстенъ единъ видъ жито (съ черникави люспи), който вирѣе въ Молдавия (Sitzungsber. d. Akademie. Виена 1862. IV. 557).

²⁾ Гл. първия отчетъ на арх-то друж. стр. 16.

³⁾ Гл. отчета, стр. 36.

⁴⁾ На разстояние 150 м. отъ буруна се почватъ триметрови дълбочини.

подигнало, излѣло се на 4 римски мили (около 6 км.) надалечъ и се дръпнало пакъ назадъ¹⁾. Види се, това подигане на морето е било причинено отъ силно подморско землетресение. Възможно е, че при него хлътнала и потънала частъ отъ старото поселение, което се намира на южния брѣгъ на езерото (до бѣлия брѣгъ и до баба-бурунъ). Тукъ се намиратъ правени могили и въ брѣга на езерото намѣрихме (на баба-бурунъ) единъ гробъ, съграденъ отъ двѣ голѣми корубести керемиди, поставени стрѣховидно (фиг. 5, стр. 36, X. К. Шкорпилъ. Могили. Пловдивъ 1898 г.).

3. *Къркъ-джамя* (III участъкъ).

Джамията била наречена, по тълкуване на варненскитѣ турци, зарадъ това, защото при едно землетресение се съборило минарето ѝ (къркъ, т. е. прѣчупенъ). При поправката е билъ туренъ на върха му кръстъ върху полумѣсецъ, който стоялъ на минарето до прѣди 20 години. Турцитѣ вѣрвали, че кръстътъ помагалъ да не се събори минарето.

Между християнското население се говори, че джамията била прѣобърната на черква св. Никола въ 1828 г., когато руситѣ прѣвзели града. Една бабичка, на име Донка Стефанова, ни разказваше (прѣди 15 години), че била вѣнчана въ тази черква.

Когато руситѣ се оттеглили отъ Варна, слѣдъ Одринския миръ (склученъ на 14-й септемврий 1829 г.), черквата била пакъ прѣобърната въ джамия. Археологическото дружество търси (за музей) кръста отъ джамията.

4. *Градътъ „Варна“ въ Маджарско.*

Случва се, че писма и други посылки, адресирани за „Варна“ (ако не е отбѣлѣзано „въ България“) попадатъ въ маджарския градецъ „*Varna*.“ Той е разположенъ въ сѣверо-западния жгълъ на маджарско, край р. Вахъ (Ваагъ). Първото (старото) име на градеца е словашко „*Varin*“, както той билъ наричанъ още въ 1800 г.

5. *Стари гробища въ гр. Варна.*

При копане изба въ кщата на Пандели Зенгиновъ (III участъкъ, до кръстопътя на улица Венелинъ и Русенска) сж намѣрени нѣколко гроба, покрити съ корубести керемиди. Въ

¹⁾ Пречекъ. Пътувания (на чехски) стр. 615. — Theophanes ed. Boor 224.

единъ отъ тѣхъ е била положена стъкленица (съ тѣсно и дълго гърло), кандилце отъ прѣстъ и мѣдна римска монета на императора Лициний (царувалъ прѣди 1600 год.). Между керемиднитѣ гробове е намѣренъ надгробенъ камѣкъ съ надписъ¹⁾. Намѣренитѣ старини, съ изключение на монетата, сж подарени на варненския музей отъ г-нъ П. Зенгиновъ.

Ш.

7. Аладжа мѣнастирь²⁾.

Прѣзъ м. ноемврий т. г. мѣнастирътъ биде посѣтенъ отъ Т. Ц. В. принцовеѣ Борисъ и Кирилъ, които се полюбуваха на живописната мѣстность и съ голѣма любопитность разгледаха скалната черква (св. Троица), пещеритѣ Каранлъкъ-маара и се покачиха, по скалната пжтека, до параклисчето св. Петръ, залѣпено като лѣстовичо гнѣздо върху една стрѣмна скала (на височина около 20 м.).

Дружеството се разпореда да се насадятъ около мѣнастиря овощни дръвчета; за сега има насадени 180 такива (подарени отъ окръжната постоянна комисия). Писано е до надлежното министерство (чрѣзъ земледѣл. районенъ инспекторъ) да се отпуснатъ 150 овощни и черничеви дръвчета. Министерството ги отпусна.

Благодарение на варненския лѣсничей Ил. Игнатовъ ще бжде заградена мѣнастирската мѣстность съ камѣни, за да не може да влиза вжтрѣ добитѣкъ.

Пазачѣтъ-скитникъ Тодоръ, когото подържа дружеството съ цѣлъ да пази старинитѣ въ мѣнастирската мѣстность, очистилъ засипания кладенецъ „Латинъ-бунаръ“ и уравнилъ мѣстото прѣдъ скалата, въ която е издѣлбана черквата св. Троица. Дружеството има намѣрение: 1) да продължи очистването на искусствено издѣлбанитѣ пещери „Каранлъкъ-маара“ 2) да разчисти основитѣ на старото укрѣпление „Арманъ-ери,“ за

¹⁾ Този надписъ, както и другитѣ надписи, които се намиратъ въ варненския музей, ще бждатъ обнародвани въ третия отчетъ на дружеството.

²⁾ Стр. 24—28 на първия годишенъ отчетъ. На руската карта, съставена въ врѣмето на руската окупация, погрѣшно е отбѣлѣжена Аладжа-мѣнастирската мѣстность като „Бѣлъ мѣнастирь.“ Споредъ това погрѣшно е нареченъ близкиятъ воененъ постъ „Бѣлъ мѣнастирь“ вмѣсто „шаренъ мѣнастирь“ (т. е. аладжа).

което има прѣдание, че въ него живѣлъ римъ-папа (имри — попъ), 3) да очисти основитѣ на голѣмата черква, находяща се на една поляна, на югоизтокъ отъ укрѣплението и 4) да възобнови скалната черква св. „Троица“ като ще изгради зидъ въ южната ѝ частъ и ще покрие съ плочи подчерквения коридоръ (който е дълъгъ около 7 м., широкъ отъ 0·64 до 0·9 м. и високъ 1·5 м.). Отъ дъното на този коридоръ се влиза въ черквата. Освѣтъ това трѣбва да се изгради иконостаса и да се изпишатъ стѣнитѣ, както е било едно врѣме.

Нѣма съмнѣние, че възобновлението на скалната светиня ще стане съ сръдства на Нег. Високопрѣосвященство Варненски и Прѣславски митрополитъ Симеонъ, който е почетенъ прѣдсѣдателъ на Варненското археологическо дружество.

Скалната черква и искусствениѣ пеѣщери (Каранлъкъ-маара) сж служили, види се, за скривалище на първитѣ християни въ варненския край. Между римскитѣ градове въ Мизия (сѣверна България) християнството се развило най-напрѣдъ въ варненско. Първиятъ християнски епископъ въ Варна билъ Амплиасъ, който билъ ржкоположенъ отъ св. Андрей. На този епископъ изпратилъ свои поздравления св. Павелъ (въ XVI глава на писмото му къмъ римлянитѣ). Въ 514 година Варна била прѣвзета отъ генерала Виталинъ, който се обявилъ за защитникъ на православно-католическата вѣра. Въ религиозната война, която се развила тогава въ Мизия, сж били погубени около 10 хиляди християни¹⁾.

Ш.

8. Населението въ с. Чаушкьой²⁾.

Доп. членъ. на дружеството Радой Богдановъ ни изпрати интересни свѣдѣния за населението въ с. Чаушкьой (Балчишко). Отъ свѣдѣнията излиза на явѣ, че поменатото село не е „чисто гагаузко“, както се е мислѣло досега, а е *българско*, защото отъ 58 стари фамилии само осемъ-тъхъ сж гърци (отъ гръцкото село Бѣла), а останалитѣ 50 фамилии сж чисто-кръвни българи, които отъ натиска на турци и гърци изоставили сж си езика и говорятъ турски.

¹⁾ Каницъ (III стр. 192).

²⁾ Сравни населението въ с. Кестричъ (стр. 36—38 на първия годишенъ отчетъ).

Дѣдо Люцканъ Добревъ, 75 годишенъ старецъ, роденъ въ с. Чаушкѡй разправя, че въ врѣмето на грѣцкото въстание (въ 1821 г.) всички грѣци живуши въ Турция, били прѣслѣдвани отъ турцитѣ; по тази причина грѣцкитѣ села, между Варна и Бургасъ, бѣгали въ градищата и въ българскитѣ села (както на пр. въ с. Климентово, Куюджукъ и др.), а пакъ нѣкои сж се заселили въ турски познати села, за да бждатъ защитени отъ познати тѣмъ турци. Л. Добревъ казва, че дѣдо му, Добри Люцкановъ, Стаматъ Шишковъ, Костадинъ Парушевъ, Добри Харитовъ, Добри Кара Маврудиевъ, Демиръ Коевъ, Стамо Георгиевъ и Кара Тодоръ (Кара-абалж), всички грѣци, сж дошли отъ Бѣла и др. въ Чаушкѡй, слѣдъ грѣцко-турската война, за да не бждатъ прѣслѣдвани отъ турцитѣ. Тѣ заварили с. Чаушкѡй разсипано; въ него тѣ стояли до руско-турската война въ 1828 г., въ която година тѣ напуснали селото и избѣгали въ гр. Варна, гдѣто стояли отъ прѣди Петровъ-день до Петковъ-день (когато се прѣвзела Варна отъ руситѣ) и слѣдъ това се завърнали въ с. Чаушкѡй, което намѣрили разрушено отъ турцитѣ. Само кжщата на Стамо Георгиевъ, която била на единъ осамотенъ край, не била разсипана. Прѣзъ 1830 г., когато околното население се прѣселвало въ Русия, само дѣдо Добри Люцкановъ се прѣселилъ въ Бесарабия (въ с. Кунчасъ), гдѣто той прѣсѣдѣлъ до 1834 г., когато по причина на голѣмия гладъ, който билъ настаналъ въ Русия, сжщиятъ наново се завърналъ въ с. Чаушкѡй. Съ него наедно дошли въ сжщото село и нѣкои българи отъ околнитѣ села (Климентово, Джеvizлии и др.) и отъ други страни изъ България, както слѣдва:

1. Дончо Кателиевъ отъ с. Гулица (Анхиялско).
2. Кжса Тодоръ Недѣлчевъ отъ с. Климентово (Варненско).
3. Илия Георгиевъ отъ с. Джеvizлии 4. Ж. Маноловъ отъ Климентово 5. Стоянъ Жековъ пакъ оттамъ 6. Тодораки Василевъ (сжщо) 7. Джинджили Н. Ивановъ (сжщо) 8. Казакъ Т. Михаловъ (сжщо) 9. Чапкънъ Н. Жеко (Пеновъ) отъ с. Факія (Бургашко) 10. Тодоръ Шопъ Георгиевъ отъ с. Джеvizлии 11. Газепъ Стаматъ отъ с. Климентово 12. Топалъ Коста Василевъ отъ с. Котлубей (Провадийско) 13. Алексъ Симеоновъ отъ с. Джеvizлии 14. Домусчу Стани Анастасовъ отъ с. Гулица 15. Герджикъ Ан. Яневъ отъ с. Климентово 16. Кателія Яневъ, пакъ оттамъ.

Слѣдъ горѣпоменатитѣ сж се заселили въ Чаушкѡй, прѣзъ разни врѣмена, сѣмнитѣ:

1. Моканъ Иванъ Евтимовъ отъ Румжния 2. Янчо Вълковъ отъ с. Джуровци (Дрѣновско) и жена му Велика отъ с. Свиново 3. Стани Братинъ отъ Трѣвна 4. Авджи М. Василевъ отъ Силистра 5. Николаки Яневъ отъ с. Бѣла (Варненско) 6. Арнаутъ Коста Анастасовъ отъ с. Магарово (Битолско) 7. Г. Пулевъ (Полихроновъ) отъ с. Бѣла 8. Урумъ Д. Калчовъ отъ с. Ираклий (Анхалско) 9. Г. Александровъ Каракачанъ отъ гр. Варна 10. Рахни Петровъ отъ с. Градецъ (Котленско) 11. Балтаджи Станчо Тодоровъ отъ трѣвненски колиби 12. Лефтеръ Георгакевъ отъ с. Бѣла 13. Трандафилъ Геровъ отъ с. Джевизлии 14. Гергиджикъ Анастасовъ отъ В.-Търново 15. Богнукъ В. Костадиновъ отъ Елена 16. Арабаджи Ж. Марковъ отъ с. Козосъ-моде (Новозагорско) 17. Бахчеванджи М. Илиевъ отъ с. Джуровци и 18. Балтаджи Г. Тинчовъ отъ с. Конаре (Новозагорско).

Прѣди и подиръ руско-турската война (1877—78 г.) сж дошли слѣднитѣ лица:

1. Дерменджи Марко отъ гр. Джумая 2. Гума Райковъ отъ с. Карахюсеинъ (Варненско) 3. Проданъ Андрѣевъ отъ гр. Кюстендилъ 4. Дончо Стояновъ отъ Елена 5. Янко Полихроновъ отъ с. Старо-Орѣхово (Варненско) 6. Михо Михалевъ отъ с. Каба-сакалъ (Добришко) 7. Пипиджи Колю Ивановъ отъ Стара-Загора 8. Дели Станчо Кателиевъ отъ с. Еркечъ (Варненско) 9. Найдень Ивановъ отъ Чирпанъ 10. Стою Пеювъ отъ Шипка (Казанлъшко) 11. Маджуръ Г. Кжшлалж отъ с. Джевизлии 12. Нед. Петковъ отъ Мустафа-Паша (Одринско) 13. Ставри Ивановъ отъ Силистра 14. Арнаутъ Стоянъ отъ Македония и 15. Лефтеръ Атанасовъ отъ с. Канлий (Казанлъшко).

9. Провадия¹⁾.

Съобщава Османъ Нури Ефенди²⁾.

Градътъ е прѣвзетъ отъ турцитѣ въ 791 г. по турското лѣточисление (т. е. въ 1392 г.)³⁾, отъ командующия Айтошки отрядъ Яхши-бей. Прѣвзимането станало една недѣлна вечеръ съ около 5000 души. Въ това врѣме главнокомандуещъ и

¹⁾ Долнитѣ интересни бѣлѣжки получихме чрѣзъ доп. членъ на дружеството г-нъ В. Миховъ, бившъ околийски началникъ въ Провадия.

Въ византийскитѣ паметници се споменува града подъ название „Проватусъ“, а въ българскитѣ — „Овечъ“ (приватонъ = овца). Българското название се споменува въ 1581 г. у Лукарича. Въ 1860 г. се споменува Лазаръ, митрополитъ „Овча града“ (Пречекъ. Пътувания. На чехски. Стр. 630). Названието „Овечъ“ произлиза, види се, отъ това, че въ Провадийско се вѣдятъ хубави овце. Известно е, че провадийскитѣ агнета се славятъ съ много вкусно месо.

²⁾ Долното извлечение е зето отъ турската история „Таджутъ Таварихъ“, тя е писана въ 1587 г. отъ историка Садединъ-ефенди.

³⁾ Търново било прѣвзето въ 1893 г.

великъ везиръ е билъ Али-паша Чадърлж. Тогава градътъ Провадия е билъ ограденъ съ кале. Пазачитъ на калето, като билъ недѣленъ день, били всички пияни и единъ отъ командиритъ на име Хюсеинъ-бей, възползуванъ отъ пиянството имъ, сполучилъ да се вмъкне въ града и отключилъ вратитъ на крѣпостта и войската влѣзла въ града. Така станало прѣвземането на гр. Провадия. Слѣдъ прѣвземането на Провадия Яхши-бей заминалъ за Аладжа-Хисаръ¹⁾.

Къмъ това извлечение Нури-ефенди ни изпрати слѣднитъ бѣлѣжки: Споредъ прѣдание, отъ влѣзлитъ първи въ града е останалъ Хюсеинъ-бей, който направилъ джамията „*Сарж-Хюсеинъ*“ и моста при с. Комарево (на пжтя отъ Провадия за Айтось), който носи сѣщото име „*Сарж-Хюсеинъ-Кюпрюсу*.“ Джамията „*Чобанъ-Джамиси*“ била направена отъ Хюсеиновия братъ Чобанъ-бей. Въ това врѣме селата на западъ отъ Провадия, а именно Градинарово (Кюпекли), Дамналии, Кара-кьосе, Аптаразакъ, Юнузъ-бунаръ (долни), Асълъ-бейлий, Мухалий и Каръ-ягдж — се наричали *Шамане* и били оставени вакуфъ на свещения градъ Медине. Въ него врѣме, когато нѣкой чиновникъ станѣлъ неспособенъ за работа, давали му се тия села за „арпалъкъ (подаръкъ)“ и той е пращалъ свой човѣкъ, който прибиралъ всички държавни приходи, отъ които се е издържалъ. Той билъ и администраторъ и сѣдия на тия села.

Въ 1056 г. по турското лѣточисление (т. е. въ 1657 г.) прѣзъ Провадия миналъ Евлия-челеби съ цѣль да изучи живота и управията въ страната. Въ книгата си „Евлия Челеби Сияхатнатеси“ той казва, че въ Провадия имало 3500 кѣщи²⁾ и че градътъ билъ много хубавъ. Тогава Варна имала 600 кѣщи, а Шуменъ 2000. Варна била малка по причина, че като крайбрѣженъ градъ често излизали морски разбойници (пирати) казаци, които ограбвали и плячкосвали, каквото намѣрили, за туй и не се увеличавало населението. Въ това врѣме въ Про-

¹⁾ Споредъ казането на Вефикъ-паша Аладжа-хисаръ (т. е. шарена крѣпостъ) е сегашниятъ градъ Разградъ.

²⁾ Епископъ Богданъ заварилъ въ Провадия въ 1640 г. — 2000 турски и само 50 православни кѣщи. Епископъ Ф. Станиславовъ заварилъ тука въ 1659 г. — 1500 турски, а 100 православни кѣщи. Рускиятъ полковникъ Ленъ описва въ 1793 г. 3000 кѣщи, 15 джамии и голѣми кожарници, въ които се изработвали жълти и червени сахтиани (Иречекъ. Пжтувания, на чехски, стр. 631).

вадия имало хубави кѣщи, кѣшкови и двѣ бани; една отъ тѣхъ сѣди още, но е съборена, а другата била на мѣстото на икономъ Радевата кѣща, и тази махала се наричала „*кѣохне-махлеси*“ (стара баня махлеси). Тогазъ имало 10 турски училища, 10 джамии и 6 меджита. Имало нѣколко чаршии, отъ които едната се наричала „*калѣчларѣ*“ (правене саби). Имало и единъ конакъ, който се именуваъ *Татарѣ-овлу-конакъ*; мѣстото му не се знае. Площадтъ прѣдъ сегашното правителствено здание се наричалъ „*керванѣ сарай*.“ Отъ джамии-тъ сж останали до сега 5, а отъ меджититѣ нито единъ.

Въ 1829 г., въ руско-турската война, градътъ Провадия билъ съвсѣмъ разрушенъ. Никой не останалъ тамъ; християнското население се изселило въ Русия, отъ гдѣто то се завърнало слѣдъ нѣколко години, а турцитѣ се изселили въ Пловдивъ, Карлово и др.

Въ с. Девня имало прѣди 200 години само единъ чифликъ, а всички воденици въ рѣка-Девня били вакуфъ за джамии-тъ въ околнитѣ градове и села ¹⁾. Частна собственостъ въ рѣка-Девня нѣмало.

10. Малки съобщения изъ Варненско.

1. *Златната корона отъ Каварна*, за която съобщихме въ първия отчетъ ²⁾, е продадена отъ бившия руски вице-консулъ въ Бургазъ, князь Шаховской за 17 хиляди лева въ Парижъ (?). И така, този скъпоцѣненъ паметникъ е изнесенъ изъ България. Извѣстно е на нашитѣ читатели, че короната била купена отъ Жел. Николовъ въ Каварна отъ Н. Друмевъ (въ Добричъ), който я прѣдложилъ на народния музей въ София, но тъй като музеятъ я искалъ по цѣната на златото, не му била продадена. Князь Шаховской я купилъ отъ Н. Друмевъ за 12½ хиляди лева. Короната била поставена въ приемната стая на княза подъ единъ стѣкленъ капакъ. Варненскиятъ музей притежава голѣма фотография на разглобената корона.

Прѣдсѣдателтъ на нашето дружество обиколи кавар-

¹⁾ За сега вакуфски воденици има 4 (на джамии-тъ въ с. В. Козлуджа, Варна, Провадия и Шуменъ). Селото Везир-Козлуджа било основано отъ везира Кюприли Раджѣ Ахмедъ-паша.

²⁾ Стр. 40 на първия годишенъ отчетъ на дружеството.

ненскитѣ лозя (между града и пристанището), гдѣта е била намѣрена короната (въ една низка могила). Близу до нея, на разстояние около 200 разкрача, се издига една висека могила, наречена „Къзълъ-юкъ“ (т. е. червена могила); тя е разположена на носа (буруна), който се намира между дълбокитѣ долове, идещи отъ гр. Каварна и отъ с. Михалбей. Край могилата минава правиятъ пѣтъ отъ града къмъ пристанището; отъ могилата пѣтътъ слиза много стрѣмно ¹⁾ къмъ пристанището. Той се нарича „дьяволски“ (шейтанъ йолу). Нѣма съмнѣние, че разкопаването на червената могила ще даде интересни резултати.

2. *Момина могила* (Къзларъ юкъ) до с. *Тюркъ Арнаутларъ* (Провадийско).

Нашето дружество се научи прѣди малко врѣме, че прѣдметната могила е разкопавана отъ нѣкои иманяри-турци, които дошли отъ Цариградъ и разбивали съ барутъ нѣкакви зидове въ могилата. Дружеството се разпореда веднага да се прѣкрати иманярското разкопаване. Могилата е разположена близу до държавното шосе Варна—Шуменъ, между с. с. Т. Арнаутларъ и Невша. Въ турско врѣме имало на нея стражарница (беклема). Около могилата, както ни съобщава г нѣ Е. Дянковъ, има старо селище на едноврѣмешенъ градъ, за който турцитѣ говорятъ по прѣдание, че се наричалъ „Азеиръ.“ Турцитѣ говорятъ, че въ могилата е заровенъ златенъ файтонъ на владѣтеля на гр. Азеиръ. Споредъ друго прѣдание въ могилата е заровенъ златенъ станъ на царска мома.

Настоятелството на арх-то дружество, въ засѣданието си на 22 декемврий, избра комисия отъ двама членове, а именно г-да К. Шкорпилъ и Д. Андрѣевъ, които да разгледатъ могилата, та, ако тѣ намѣрятъ за нужно, да се разкопае тя отъ дружеството.

Срѣщу могилата (къмъ сѣверъ) е възвишението Стана-баиръ, което носи названието отъ това, че въ турско врѣме една мома, на име Стана изъ с. Николаевска, била отвлѣчена отъ разбойници-турци, които, слѣдъ като я мъкнали дълго врѣме по горигѣ, тамъ я заклали.

III.

¹⁾ Стр. 40 на първия годишенъ отчетъ на дружеството.

¹⁾ или Казларъ или Казъ-юкъ.

11. Нови-Пазаръ.

Съобщава икономъ Ив. К. Радевъ.

Нови-Пазаръ билъ заселенъ около половината на 17-тото столѣтие отъ двама турци: *Ахмедъ-паша* и *Али-паша*. Прѣданието говори, че тия турски паши, търсили мѣсто да си направятъ чифлици и харесали тая мѣстность, съ хубави чешми — вода и рѣка „Крива-рѣка“, тъкмо за соватъ мѣсто.

Построили своитѣ чифлици, Ахмедъ-паша на лѣвата страна на рѣката, а Али-паша — на дѣсната и сжщеврѣменно съзидали по една джамия, за което и обявили на турското население изъ околнитѣ села и Дели-ормана, да дохождатъ всѣки петѣкъ на *Джумаа намазъ* — да се молятъ.

Тѣ обявили още че се открива *Новъ-Пазаръ* — „Ачилиоръ Ени-Пазаръ“, всѣки петѣкъ, да дохождатъ да си купуватъ каквото имъ трѣбва, защото вече идвали търговци отъ Шуменъ и другагѣ и продавали на сергии стокитѣ си.

Чифлицитѣ се прѣобърнали на махали, пазаря се почувъ на далечни села: „хайди да отидеме на Ени-Пазаръ“, си казвали хората, и отъ туй останало да се нарича това селище Ени-Пазаръ — сега Нови-Пазаръ.

Махалитѣ Ахмедъ-паша и Али-паша си имаха мухтарски печати: *Махалей Ахмедъ-паша* и махалей *Али-паша*, а българскиятъ мухтаринъ имаше печать: *Махалей Варуишъ*.

Турцитѣ отпослѣ си направили и друга джамия, тѣ имаха и училище — *медресе* и всичкитѣ джамии, оградитѣ имъ, чешми, мостове и др. здания сж били правени отъ развалинитѣ на бѣлг. столица — въ Хисаря, Абоба.

Нови-Пазаръ, въ старо врѣме билъ *аянлъкъ* и между послѣднитѣ му *аяни*, се помнятъ най-много: *Караоглу Мустафа*, който като прѣвзелъ Нови-Пазаръ, натрупалъ купъ грамада отъ човѣшки глави, за да сплаши населението; и *Гявуръ-Имамъ*, който побѣдилъ *Караоглу* и си направилъ палати на *Елемс-баиръ*¹⁾. Тѣ сж. владѣли тоя аянлъкъ отъ около 1760 до 1810 години.

Нови-Пазаръ билъ укрѣпенъ въ кърджалийско врѣме съ

¹⁾ Първиятъ отчетъ на арх-то д-во, стр. 34—36.

окопъ (хендекъ) на около и табии въ руско-турската война прѣзъ 1829 год. Тамъ сж станали доста голѣми битки; и до сега въ нивята се намиратъ фурни, гюллета и куршуми, както и много черни московски шишета (счупени), понеже тамъ е билъ и руски лагеръ.

Въ послѣдствие — слѣдъ кръмската война — Нови-Пазаръ стана *мюдюрлѣкъ*, съ кааза, *Нахия-каджѣ*, и *Нуфусъ-кятини*, който записваше ражданията, умираията и женидбитъ отъ околията, издаваше пжтни тескерета и, въобще, секретаръ на всичко. Имаше 15—20 души заптиета и единъ *кѣрѣ-сердаръ*, който обикаляше селата.

Имаше затворъ съ томрукъ за краката и белекчета за ржцѣтъ.

Българитъ се заселили прѣди 150—200 г. отъ околнитъ села и числото на домоветъ имъ въ турско врѣме е възлизало едвамъ до 100, а турски — до 400, сега е тъкмо обратното. Българитъ иматъ сега 2 основни училища, едно III-класно училище, а турцитъ само едно основно.

Българитъ си направиха църква и училища прѣзъ 1848—50 год. и то съ какви мжки и неволи!

Много пжти мюдюринъ биваше и нѣкои отъ мѣстнитъ първенци, както и кадията.

Нови-Пазаръ нѣмаше мерия-топракъ, защото меритъ на околнитъ села засѣгаха до самиятъ градецъ, освѣнъ землището на с. *Илфи-кѣой*, което се прѣселило въ Нови-Пазаръ — или било близо до него и само десѣтъка на това землище се продаваше.

12. Абоба-Плиска ¹⁾.

Прѣдсѣдателътъ на нашето дружество Х. Шкорпилъ бѣ поканенъ да държи въ археологическия семинаръ при виенския университетъ единъ рефератъ върху неотдавна излѣзлото капитално съчинение по старинитъ въ източна България, а именно за първата българска столица при Абоба (близу до Каспичанската гара).

Сказката бѣ държана на 24-й октомврий при стечение

¹⁾ В. „*Дневникъ*“ (София) отъ 2-й ноемврий 1907 г. и в. „*Новъ свободенъ печатъ*“ (пѣйска). Виена.

на отбрана публика, състояща отъ видни професори, като Gomperz, Bormann, директора на царския археологически институтъ D-r Schneider, училищни инспектори, придворни съвѣтници и пр. Сказчикътъ почна съ старото сѣдалище на язическитѣ българи между рѣкитѣ Донъ и Кубанъ въ южна Русия. Слѣдъ смъртта на княза Кубрата българитѣ се раздѣлили на петъ групи подъ началството на 5-тѣхъ Кубратови синове. Единъ отъ тѣхъ потеглилъ къмъ сѣверъ и се установилъ край р. Волга, гдѣто е основалъ голѣмо царство, наречено „Велика България;“ главниятъ градъ на това царство билъ града Болгари, гдѣто личатъ развалинитѣ на единъ лагеръ, който е обиколенъ съ землеенъ окопъ. Другъ Кубратовъ синъ, Аспарухъ, потеглилъ съ своята дружина къмъ балканския полуостровъ. Сказчикътъ описа похода на Аспаруха къмъ дунавскитѣ устия, прѣминаването и установяването му въ Николицелско укрѣпление (близо до г. Исакча), което е заобиколено съ землеенъ окопъ. Тука трѣбва да се търси „Онглъ,“ за който споменуватъ цариградскитѣ лѣтописци. Аспарухъ завладѣлъ сегашна Добруджа и обозначилъ южната граница съ землеенъ окопъ, който се простира отъ Дунава (отъ Черна вода) чакъ до Черно-море (до гр. Кюстендже). Окопътъ има прѣкопъ (т. е. вдлѣбната частъ), обърнатъ къмъ югъ, слѣдователно противъ неприятелска страна. Въ единъ старъ лѣтописъ се споменува, че Аспарухъ „сѣздалъ прѣкопъ отъ Дунава до Черно-море.“ Близу до този окопъ се намиратъ още други два окопа, наричани „ташъ-герме,“ (т. е. камѣнна прѣграда). Отъ тѣхъ единъ е римски, а други византийски. Тѣ сж служили за отбрана на римлянитѣ и византийцитѣ противъ сѣверния неприятелъ. Между окопитѣ и сегашната българска граница сж били открити развалини на римския градъ Тгораеум Траіапі („т. е. трофей на Траяна“) и близу до него два военни паметници, отъ които единия билъ поставенъ отъ Траяна въ споменъ на неговата побѣда надъ дацитѣ, а другия въ споменъ на римски войници, паднали тука още при прѣвзимане на тукашнитѣ старини отъ римлянитѣ. Румжнското правителство тази година разкопава втория паметникъ,

Сказчикътъ продължи за Аспаруховия походъ къмъ Варна и каза нѣколко думи за римския градъ Abrittus, при който е билъ убитъ римския императоръ Деции въ 251 г., въ сраже-

ние против готитѣ. Развалинитѣ на този градъ се намиратъ на българската територия, недалечъ отъ румжнската граница. Миналата година почнало тука варненското археологическо дружество да прави разкопки съ срѣдства на Н. Ц. В. князѣтъ, покровителѣтъ на научни издирвания въ страната. Сказчикѣтъ продължи за Аспаруховия походъ къмъ вжтрѣшната страна и установяването му въ Каспичанско поле (до с. Абоба), гдѣто той е построилъ грамаденъ окоповъ лагеръ, съ пространство отъ около 24 квадратни километра (София завзема пространство 12 кв. км.), въ който се е прибрала цѣлата дружина съ жени, дѣца и конѣе. Лагерѣтъ има отлично стратегично положение, на кръстопѣтя къмъ Цариградъ (прѣзъ Карнобатския проходъ), къмъ Дунава (Тутраканъ, Силистра, Исакача), къмъ Черно-море и къмъ Разградския Ломъ. Отъ Каспичанъ отива една желѣзница къмъ Русе, Варна, Шуменъ и е проектирана една къмъ Силистра. Отъ лагера управлявалъ Аспарухъ цѣлата завладѣна отъ него страна между Дунава, Черно-море, Балкана и р. Искъръ. Това владѣние е заградено съ погранични окопи, които се намиратъ въ балканскитѣ проходи (напр. Котленската еркесия, окопѣтъ въ Арабаконашкия проходъ и др.) и въ западна България (отъ р. Искъръ до Дунава). За защита на цариградския пѣтъ сж служили окопови укрѣпления, които се срѣщатъ близу до Карнобатъ (Карнобатския Хисаръ), до с. Ришъ, Велибей и др. *Окоповитѣ съоружения сж най-характеристично явление за старитѣ (язически) българи.*

Въ центра на Абобския окоповъ лагеръ е съградено, види се, въ врѣмето на Омортага, каменно укрѣпление съ 4 порти, снабдени съ по 4 кули и вжтрѣ въ него три постройки, а именно: тронна палата, езическо светилище (четвеространно продълговато здание) и княжески жилища. Слѣдъ покръщението на българитѣ, светилището е било прѣправено на черква; друга една грамадна черква се намира между зиданото и окопово укрѣпление. *Първата черква е най-старото християнско светилище на българитѣ.*

За по-голѣма нагледностъ, сказчикѣтъ даде на присѣтствуващитѣ да разглеждатъ албума. Обръща особено внимание върху любопитни знаци, които сж издълбани въ строителния материалъ (двѣ таблици съ знакове), послѣ върху надраскани

изображения, прѣдставляющи конници съ примки за ловене рогачи и съ островърхи шапки, украсени съ пера. Нѣма съмнѣние, че това сж изображения на старитѣ българи (нѣколко таблици съ изображения). Сказчикътъ се спрѣ върху стари документи (надписи), издѣлбани въ камъкъ. Еднитѣ надписи прѣдставляватъ имена на южнотракийскитѣ градове (Димотика, Родосто и други), а другитѣ държавни документи (договори, събития и други) съ имена на българскитѣ язически князе: Крумъ, Омортагъ и Маламиръ.

Имената на градоветѣ сж издѣлбани върху камъни стълбове, които сж били, види се, наредени прѣдъ княжеския дворецъ, за споменъ на прѣвзимане тѣзи градове отъ Крума, при похода му къмъ Цариградъ. Въ единъ документъ се говори за границитѣ на разширеното българско владѣние на югъ отъ Балкана. Границитѣ на това владѣние сж обозначени съ пограниченъ окопъ и съ р. Марица (отъ Търново Сейменъ до Костенецъ-Баня). Окопътъ, който е извѣстенъ у южнобългарското население, подъ название еркесинъ (т. е. прѣсечена земя) се простира отъ гр. Бургасъ до Търново-Сейменъ. Особенъ видъ окопи се срѣщатъ край морето (Варна и др.); тѣ сж служили, както прѣдполагаме, за защита на старитѣ българи отъ византийскитѣ десанти. (Абоба-Плиска стр. 562 заб. 6). Напоследъкъ е билъ намѣренъ, при разкопаването на варненския окопъ (между канала и карантината), единъ мряморенъ стълбъ, на който е издѣлбанъ особенъ знакъ, който е характеристиченъ за Абобската столица (Албумъ Абоба-Плиска, таб. XLIX фиг. 74). Слѣдъ като прѣдложи сказчикътъ таблица съ особенни камъни групи и камъни столове, които сж били, види се, езически паметници на старитѣ българи, г-нъ Шкорпилъ загатна въпроса за изселване славянски племена отъ прѣстранството между Дунава, Черно-море, Балкана и Разградски Ломъ, което е било заето отъ неславянскитѣ Аспарухови българи. Отъ Карнобатския проходъ, наричанъ въ старо врѣме Берегавский, Аспарухъ изселилъ, къмъ изтокъ, славянското племе *сѣверяни*. Това е било направено съ стратегична цѣль, защото Аспарухъ искалъ да има свои хора за закрила на прохода, който води къмъ Цариградъ. Аспарухъ направилъ договоръ съ подчиненитѣ славяни. Остава важенъ въпросъ да-ли сж останали потомци

на старитѣ българи? Братия Шкорпилови още прѣди нѣколко години изказаха мнѣние, че гагаузитѣ сж потомци на старитѣ българи. Пророкъ Исаясъ казва: „отъ Кумани, рекоми блъгаге.“ Въ турския языкъ на гагаузитѣ се срѣщатъ доста често кумански думи (напр. дърво — чатламбукъ; това име е куманско). Съ изучаване езикътъ на гагаузитѣ се занимавалъ въ Варна полскиятъ ученъ г-нъ Ив. Гризгоревски. Той изучава гагаузитѣ въ языково и друго отношения.“

Сказчикътъ пристѣпва къмъ най-важния исторически документъ (отъ с. Крумово), издълбанъ на единъ стълбъ. Документа гласи, че въ врѣмето на славния Омортагъ, когато той прѣбивалъ въ своя лагеръ *Плиска* (името на абобския лагеръ), той съградилъ въ 822 год. нова столица *Туца* (Тича т. е. Камчия). Тази столица е Прѣславъ, който е разположенъ край р. Камчия. Като спомена г-нъ Ш. за разкопкитѣ, които сж били правени по-миналата година въ Прѣславъ, завърши своята сказка при шумни ржкоплѣскания на присѣтствующитѣ.

13. Абоба-Плиска и Велеградъ.

Чехскитѣ учени се заинтересували за първата българска столица „Абоба-Плиска“, защото прѣдполагатъ, че „Велеградъ“ въ Моравия приличалъ по устройството на българската столица. Извѣстно е: 1) че Велеградъ билъ едно врѣме главната крѣпость на великоморавското царство (сѣдалище на князь Ростиславъ и Светополкъ), 2) че въ Велеградъ билъ главниятъ храмъ (синодаленъ) на моравската архидицеца, въ който архиепископътъ Методий свиквалъ свещеницитѣ за черковни събори (синоди) и 3) че въ този храмъ, който билъ посветенъ на св. Богородица, е погребенъ Методий. Въ Велеградъ сж били до сега направени малки разкопки отъ професора Д-ръ Иванъ Неверилъ¹⁾; сжщиятъ посѣти прѣзъ м. августъ м. г. гр. Варна, гдѣто разгледа нѣкои абобски старини въ нашия музей и посѣти послѣ Абоба. Прѣдварително съобщение за неговото дохождане е обнародвано подъ заглавие: „*Велеградъ и древнобългарското княжеско сѣдалище въ Абоба*“ въ в.

¹⁾ Velehrad. Открития въ 1903, 1905 и 1906 г. (Casopis vlasteneckého spolku muzejního. Olomouc. 1904, 1907).

„Свѣтъ,“ ¹⁾ подробно описание (съ илюстрации) ще бжде наскоро обнародвано въ „*Casopis vlasteneckého spolku muzejního*“ въ Оломоуцъ (Моравия) и въ съобщенията на кр. имп. централна комисия въ Виена (на нѣмски). Д-ръ Неверилъ бѣлѣжи, че резултатитѣ отъ Абобскитѣ разкопки сж великолѣпни и че тѣ сж отъ извънредно голѣма важности за славянско-българската история и култура на VIII — X вѣкъ. Абобскитѣ открития хвърлятъ нови лѣчи въ онова врѣме на моравската история, която е за насъ тъмна. Абобската столица ще спомогне да допълни картината на главното сѣдалище на великоморавскитѣ владѣтели. Д-ръ Неверилъ прѣдполага, че това сѣдалище имало подобно устройство както Абобското.

При разкопкитѣ въ Велеградъ сж били намѣрени подобни знакове, както въ Абоба. Тѣзи знакове сж издѣлбани по камъни. Прѣдполага се, че знаковетѣ сж букви (руни), употребявани отъ славянитѣ прѣди Кириловата азбука. Храбъръ Черноризецъ, нашъ книжовникъ отъ X вѣкъ, пише така: „попрѣди, въ поганско врѣме, славянитѣ нѣмаха книга, но съ чърти и рѣзки четѣха и гатаеха.“

Възможно е, че Константинъ и Методий отъ тѣзи букви (руни), съ нѣкои допълнения на грѣцки букви и други, съставили нашата славянска азбука, подобно както съставилъ епископътъ Улфила въ IV вѣкъ, особена азбука за готитѣ, които живѣяли въ Мизия (сѣверна България) и Тракия. Епископътъ съставилъ особена готска азбука отъ руни (на сѣверни народи) и отъ грѣцки и латински букви.

Ш.

14. Сражението при Варна въ 1444 год.

(Допълнение къмъ стр. 16.²⁾.)

Значението на думата „*Arasdiartsch*“, опрѣдѣляме така: *Arasdiartsch* = *Varasdiartsch* = *хърватско-славонски стрѣлци*. Думата е сложна:

Arasdi + *artsch* = *Varasdi* + *hartsch*.

¹⁾ На нѣмски. Притурка къмъ в. „Отечество“ (Vaterland) 11 януарий. 1908. Виена.

²⁾ Сражението при Варна въ 1444. г. (Варна 1908 г.). Издание на Варненското археологическо дружество.

Сегашното Хърватско-Славонско, тогава се наричало *Varasd* или *W* (и *V*) *arasdin*. А пъкъ срѣлцитѣ въ западна Европа прѣзъ срѣднитѣ вѣкове се наричали *Hartschier* (нѣм.), *Archer* (франц.), *Arciari* (итал.), *Арше* или *Арчъ* (славянски)¹⁾.

Така че, покрай 4-то чисто хърватско знаме въ дѣсното крило, имало и 11-то хърватско-славонско знаме въ лѣвото крило; а не че туй послѣдно (11-то) знаме е било на нѣкой си магнатъ, наричанъ *Араздиарчъ*, както го прѣдставлява Köhler (стр. 54 и въ картата му), а по него и ние (стр. 16).

Г. Димитровъ.

Б.

1. Новооткрытая пещера до с. Гий-Орманъ (Балчишко).

Въ първия отчетъ²⁾ съобщихме за тази пещера, както и за мѣрkitѣ, които дружеството зѣ за запазването ѝ. Прѣдсѣдателъ на дружеството обиколи прѣзъ мѣсець май т. г. Гий-Орманъ, за да разгледа пещерата. Той остана, обаче, поразенъ отъ виденото: тъкмо когато прѣдсѣдателъ отива до пещерата, единъ селянинъ изсипвалъ въ нея 25-ата кола съ плѣва. Съ това изсипване пещерната дупка е била съвсѣмъ изпълнена. Пещерата отстои около два километра отъ с. Гий-Орманъ (въ сѣвероизточна посока). Прѣдсѣдателъ ималъ намѣрение да изслѣдва пещерата, която е украсена съ красиви висулки (сталактити), отъ които варненския музей съхранява единъ хубавъ екземпляръ. Изслѣдването на пещеритѣ въ Добруджа е отъ голѣмъ наученъ интересъ, защото добруджанскитѣ землетресения (както напр. голѣмото землетресение прѣди 7 години) се отдаватъ на събаряне голѣми земни куhini (пещери). Отъ събарянето на пещерния потонъ произлиза голѣмъ тласкъ (сѣтресение), който се разпространява радиално. При голѣмото землетресение прѣди 7 години³⁾ усѣтено е най-голѣмо сѣтресение въ крайбрѣжието между

¹⁾ Гл. La grande Encyclopédie, Brockhaus Conversation Lexicon и Энциклопедическій словарь на Брокгаузъ + Ефронъ.

²⁾ Стр. 81.

³⁾ При това землетресение се пукналъ и се срутилъ високия връхъ Момчилъ-байръ (на западъ отъ Балчикъ) и края на Геларенския (Калиакренския) носъ.

Геларето (Калиакра) и румжнската граница. Споредъ това се прѣдполага, че нѣкадѣ въ тѣзи мѣста се провалили голѣми пещери.

Варовититѣ пластове въ Добруджа, види се, че сж пронизани съ цѣла мрѣжа пещери, които до сега не сж могли да бждатъ изучени, защото нѣматъ съобщение съ земната повърхность. Гийорманската пещера се провали ненадѣйно миналата година, като се образувала фуниовидна пропасть, прѣзъ която могло да се слиза въ пещерата. При всичко, че дружеството е писало до околийския началникъ въ Балчикъ, да се разпорежи за запазване пещерата, тя е засипана отъ невѣжи селяни.

Ш.

2. На врѣме родено чудовище-дѣте¹⁾.

(Encéphalocèle parieto-occipitale avec bride amniotique).

Съобщава друж. членъ Д-ръ Ст. Т. Поповъ.

То е на врѣме родено (въ Варна), отъ мъжки полъ съ дължина 45 сантиметра (когато срѣдната дължина е около 50 см.), а тежестъта му е 2838 грама (когато срѣдната тежестъ на наврѣме родени дѣца е около 3·5 килограма).

Черепниятъ сводъ на дѣтето липсва напълно, а мозъка му прѣдставлява три торбички (туморчета), допирающа се едно до друго. Двѣтъ отъ тѣхъ, съ форма и голѣмина по на единъ малкъ мандаринъ, сж разположени отъ двѣтъ страни на срѣдната линия и сж раздѣлени едно отъ друго съ едно сухожилие въ видъ на ширитче, чиято ширина е около 2½ сантиметра. Туморчетата сж меки и личи, че сж напълнени съ гжста тъмнокафява течность. Прѣдъ тѣхъ се намира трето по-голѣмо туморче въ видъ на круша, чийто връхъ е обърнатъ кждѣ основитѣ на горнитѣ двѣ туморчета, а основата ѝ стърчи нагорѣ и пада по странитѣ на основата на черепа, вслѣдствие на мекостъта на крушата. И тя има сжщия цвѣтъ и сжщата мекостъ, както горнитѣ туморчета. Крушата мѣри въ основата си около 14 сантиметра въ диаметръ, а разстоянието отъ основата до върха ѝ (изправенъ) е около 18 санти-

¹⁾ Дѣтето (спиртосано) се съхранява въ нашия музей.

метра, така щото крушата е голѣма, колкото единъ голѣмъ портокалъ.

Прѣдниятъ туморъ се отдѣля отъ другитѣ двѣ туморчета посредствомъ друго сухожилие, което се съединява съ първото сухожилие и образуватъ едно общо сухожилие — горно разклонение отъ общото вѣже, защото това вѣже се разклонява и надолу като образува долно сухожилие, което отива къмъ три отъ срѣднитѣ прѣшлени на тила, гдѣто се съединява съ частъ отъ ципата, която обвива грѣбначния мозъкъ.

Дѣтето живя само 12 часа, живота му се състоеше само въ мъркане, сегисъ-тогисъ отваряне на очитѣ си и леки движения съ ржцѣ и крака. Майка му е раждала прѣди тази си брѣменность три пѣти на врѣме (1-ва, 2-та и 4-та брѣменности) живи дѣца безъ никаква аномалия по тѣхъ и единъ пѣтъ е помѣтала (3-та брѣменность) на 3 мѣсеца. Прѣзъ всичкото врѣме на настоящата брѣменность тя е имала силна *ле-корей*. Независимо отъ това, тя имаше и *полихидрамниосъ* (8540 грама). Майката на възраст 28 години, а бащата 34, сж здрави, не сж имали сифилисъ, нито пѣкъ сж пиянци. Майката, слѣдъ раждане на този уродъ (чудовище), се привдигна много скоро и на 15-ия день отъ лухумството си отпътува съ трена за мѣстожителството си.

Чудовището е длѣжимо на недоразвиване на зародиша въ майчината си утроба, а никакъ не на „Божето проклетие“ или на силното впечатление, причинено отъ нѣкой прѣдметъ върху майката въ врѣме на брѣменността ѝ.

3. Черно море.

(съобщава Шкорпиль).

Красивото Черно море, което омива източната граница на нашия окрѣгъ, заслужава наше внимание въ всѣко отношение. Дано аквариума, който се съгражда въ Варна, по инициативата на Н. Ц. В. Господарѣтъ, се залови чась по-скоро съ изучване черноморската фауна, за слава и честъ на българската наука!

1. *Название*. Старитѣ гърци наричали най-напрѣдъ Черното море „негостоприемно,“ защото срѣщнали враждебно на-

строение у крайбрѣжното население, когато се опитали да основатъ по брѣговетъ му търговски поселения. Когато, обаче, гърцитѣ сполучили да основатъ цѣлъ редъ поселения (както напр. Одессосъ, т. е. Варна), тогава тѣ почнали да го наричатъ „гостоприемно“¹⁾. Турцитѣ го наричатъ „кара-денизъ“, а славянитѣ — Черно-море. Това название произлиза или отъ голѣмата бурливостъ на морето, или отъ тъмния цвѣтъ на водата му²⁾. И днесъ въ народа сжествува клѣтва: „да не идешъ прѣзъ Черно море“ (т. е. да се не върнешъ вече)³⁾.

2. *Замръзване* (въ старо врѣме). Древниятъ писателъ Овидий, който билъ отъ 7—17 г. слѣдъ Р. Хр. на заточение въ г. Томисъ (Кюстендже) споменува, че морето замръзнало три пѣти.

3. *Свѣтление*. Казватъ че, на нѣкои мѣста, морето нощъ свѣтляло. Това явление е причинено отъ една мѣничка животинка, наречена „нощна свѣтулка“ (*Noctiluca miliaris*); тя се явява въ грамадно количество като образува на морската повърхность слизестъ пластъ (на дебелина два сантиметра), който се познава деня по червеникавия цвѣтъ.

4. *Особенность на морската вода*. По-надълбоко отъ 400 м. водата съдържа отровенъ вонѣщъ газъ (сѣрководородъ). Това е забѣлѣжителна особенностъ на черноморскитѣ дълбочини.

5. *Колебания на магнитната стрѣлка*. Лейтенантъ Б. Поповъ ни съобщи, че между Геларето (Калиакра) и Манкалия се забѣлѣзва доста силно отклонение (деклинация) на стрѣлката. Подобно явление се забѣлѣзвало, както казватъ нѣкои, при излизанието отъ варненския заливъ и между устието на р. Камчия и с. Бѣла. Въ всѣкий случай мѣстността и съставътъ на подморската почва влияятъ за колебанието. Навѣрно това ще произлиза отъ влиянието на магнитната же-

¹⁾ Името на княжеския дворецъ Евксиноградъ (т. е. гостоприеменъ градъ) произлиза отъ старото название на Черно море (*Pontus Euxinos*, т. е. гостоприемно море).

²⁾ Споредъ тъмния цвѣтъ се наричатъ: носове, върхове и плавиня, които сж покрити съ гора, като напр. Кара-бурунъ (на Черно море), Кара-тепе (до Бургасъ), Кара-Балканъ (Дагъ) и др.

³⁾ Х. Шкорпилъ. География и статистика на България. Пловдивъ 1892, стр. 72.

лѣзна руда (магнетитъ¹⁾). Тази руда се срѣща, въ видъ на дребни зрънца, въ крайбрѣжния пѣськъ на каварненското пристанище, отгдѣто друж. членъ Айнаджиевъ (фелдшеръ) изпрати на варненския музей една кутийка съ рудата. Нѣма съмнѣние, че тя произхожда отъ разрушението на подморскитѣ пластове, въ които е размѣсена рудата въ видъ на дребни зрънца.

6. *Подморско възвишение.* Друж. членъ поручикъ Н. Чакаловъ се научи отъ рибаритѣ, че на изтокъ отъ устието на р. Камчия, се простирало нѣкакво подморско възвишение, което сочило отъ края на Стара-планина (до Емине) къмъ Геларето. По направление на това възвишение рибаритѣ хвърлили мръжа за ловение на калканъ-риба. Много интересно ще бѣде, ако ще се проучи подморското възвишение, защото е възможна подморската свръзка на Стара-планина съ Кримскитѣ и Кавказки планини.

7. *Колебания на морската повърхнина.* Повърхнината на морето е изложена на правилни периодически колебания, които сж добръ известни на варненцитѣ по това, че прѣзъ зимата се виждатъ подводнитѣ камъни, що се намиратъ между Асарето и женската баня (срѣщу аквариума)²⁾ и срѣщу дола, който прѣсича приморската градина. Лѣтъ не се виждатъ тѣзи камъни. Това показва, че морската повърхнина се снишава зимно врѣме, а повишава лѣтъ. Разликата между повишението и спаданието е малка; тя възлиза само на нѣколко дециметра.

8. *Течения.* Споредъ Б. Поповъ главното течение въ Черно море върви отъ Босфора къмъ Кримъ, гдѣто се разклонява на два клона, отъ които единъ сочи къмъ кавказкия брѣгъ, а другия къмъ Одеса. Послѣдниятъ прибира водитѣ на рѣкитѣ Днѣстъръ, Днѣпъръ и Дунавъ и върви край българския брѣгъ къмъ Геларето, гдѣто се разклонява на два клона, отъ които единъ отива къмъ югъ, а другия къмъ Ев-

¹⁾ До Геларето се намира червена желязна руда (хематитъ), която боядисва тамкашнитѣ камъни и глина съ червенъ цвѣтъ. Хематитътъ е малко (слабо) магнитенъ.

²⁾ Тука се намиратъ камънитѣ на двѣ мѣста. При внимателното наблюдение на тѣхъ се виждатъ, между тѣхъ, дѣлани четвъртити камъни. Това показва, че тукъ е имало (въ морето) нѣкакви староврѣмски постройки.

ксиноградъ, Варна и край Галата къмъ Бургасъ. Водата на кавказкото течение е много по-солена, отколкото на западо-черноморското. Това е причина, гдѣто край кавказкия брѣгъ ловятъ много повече риба, отколкото край българския. Водата, която изтича отъ Девненското езеро се съединява съ крайбрѣжното течение. Когато има силенъ морски вѣтъръ (източень) произвежда се въ новия каналъ (между морето и езерото) силно течение на морската вода въ езерото¹⁾. Когато морето е тихо, виждатъ се на морската повърхнина бѣлезникави ивици, които произлизатъ, както нѣкои искатъ да кажатъ, отъ теченията.

9. *Миди, които разяждатъ дърво.* Въ пруския навтически планъ на генералния щабъ отъ 1828 г. има забѣлжка, че на дъното на бургашкия заливъ живѣятъ „червеи,“ които разяждатъ външната покривка на корабитѣ. Тѣзи животни не сж червеи, но миди отъ рода на „Teredo.“ Естественикътъ Лине ги нарекълъ „загуба на корабитѣ.“ Мидитѣ пробиватъ дървени подводни постройки; тѣ могатъ, въ продължение на 4—5 години, да разѣдатъ дебели джбови колове, както се случило въ английското пристанище Плимутъ. Благодарение на друж. членъ, поручикъ Е. Лефтеровъ, музеятъ придоби едно парче дърво, продупчено отъ мидитѣ. Дървото заприличало на вошина; то произлиза отъ една потънала гемия до военния постъ „Бѣлъ мѣнастиръ“ (между св. Костадинъ и с. Екрене).

10. *Миди, които пробиватъ камъни.* Въ морето живѣятъ още и други миди, а именно такива, които пробиватъ камъни. Въ музея е прибранъ единъ камъкъ, намѣренъ въ морето (подъ военния постъ до приморската градина). Камъкътъ е пробитъ отъ стотини миди, които сж извѣстни въ науката подъ латинското название: „Pholas dactylus L.“

11. *Акуловидни риби.* Прѣзъ 1907 г. била уловена въ морето една голѣма риба (около единъ метъръ), за която се прѣсна изъ града слухъ, че тя била опасната за човѣка акула (Carcharias). Нѣмахме възможность да видимъ рибата, която била изпратена на Н. Ц. В. Княза. Отъ разказа, обаче, на

¹⁾ Вслѣствие на това течение, езерната вода, на разстояние нѣколко километра навътрѣ, е соленикъва.

нѣкои очевидци, разбрахме, че рибата имала по единъ шипъ прѣдъ грѣбнитѣ перки. Ако е така, то рибата не е сжщинска акула, но безопасната „*Acanthias*“, която е сродствена съ сжщинскитѣ акули. Въ сбиркитѣ на мжжската гимназия има двѣ „*Acanthias vulgaris Risso*“ съ дължина 0·20 и 0·50 м. Дължината имъ не бива по-голъма отъ единъ метъръ.

Интересно е, че едно врѣме, когато терциерното море покривало околността на Варна, сж живѣяли тука опаснитѣ акули отъ рода на „*Carcharodon* и *Oxyrhina*.“ Зжбитѣ имъ се намиратъ въ Аладънската карьера. Нашиятъ музей притѣжава една хубава колекция отъ тѣхъ. Зжбитѣ на „*Oxyrhina*“ сж тънки и малко закривени, а на „*Carcharodon*“ сж трижгълни. Народътъ нарича вкамененитѣ зжбчета „зѣмински рога.“ Единъ отъ зжбитѣ (въ музея) има дължина 3·5 сантиметра; споредъ тази дължина правимъ заключение, че акулата била около 7 метра дълга, защото зжбитѣ на живущата въ Срѣдиземното море акула (*Carcharodon Rondeletii*), при 12 метрова дължина на тѣлото ѝ, има до 5·7 см. дълги зжби. Отъ рода „*Oxyrhina*“ срѣща се въ Срѣдиземно море видътъ „*Ox. Spalanzani Br.*“

12. *Рибната фауна* въ Черно море е интересна. Срѣщатъ се между други риби и слѣднитѣ¹⁾: морска лѣстовица (*Trigla hirundo Bloch*), *Rhombus maeoticus Pall.*, *Uranoscopus scaber L.*, *Caranx trachurus L.* (много прилича на скумврията; месото ѝ не е вкусно, зарадъ това я наричатъ въ Англия „конска скумврия“), *Gobius melanostoma Pall.* и *G. batrachocephalus Pall.* *Motella maculata Risso*, *Mugil capito Cuv.*, *Clupea alosa Cuv.*, *Syphonostoma typhle* и *Ophidium barbatum L.*

13. *Джждъ на морски риби.* Въ чехския вѣстникъ „*Весмиръ*“ (Прага 1906. XXXV. стр. 216) обнародвахме слѣдната бѣлѣжка: „при силенъ морски вѣтъръ, прѣзъ нощъта отъ 31-й май на 1-й юний 1906 г., паднали въ гр. Варна (въ IV участъкъ) около 20 малки акуловидни риби „*Acanthias*“, дълги около 20 см.; тѣ били въ зародишно състояние (съ желтъчно мехурче).“ Единъ екземпляръ отъ тѣхъ се съхранява въ сбиркитѣ на мжжката гимназия. Нѣма съмнѣние, че рибитѣ сж били изхвърлени отъ морето съ смерчъ (гл. по-долу).

¹⁾ Тѣзи видове риби сж уловени въ Черно море (до Варна и Бургазъ); тѣ се съхраняватъ въ музея въ Сараево (Босна), както ни съобщава Д-ръ О. Райсеръ.

Рибнитѣ дъждове сж извѣстни отъ други мѣста. Така напр. на 31 юлий 1902 г., въ околността на гр. Османъ-Пазаръ, падналъ пороенъ дъждъ съ голѣмо количество риба — шуки, шарани и др. (Природа, София, IX, бр. I).

14. *Смерчове*. Рибниятъ дъждъ на морскитѣ риби въ гр. Варна не може да се обясни иначе, освѣнъ съ морския смерчъ, който дигналъ рибитѣ отъ морето и ги изхвърлилъ въ варненскитѣ улици. Османпазарскиятъ дъждъ може да се обясни съ смерча въ Дунава или въ нѣкое крайдунавско блато. Че смерчоветѣ се образуватъ въ Черно море, вижда се отъ слѣдното съобщение на друж. членъ А. Бюнтеръ: „На 19 августъ 1904 г., на 3 часа подиръ обѣдъ, бѣхъ на „Траката.“ Погледнахъ къмъ морето и съгледахъ какъ се издига отъ него единъ воденъ стълбъ, който се разширочаваше на горѣ въ видъ на фуния. Въ този моментъ видѣхъ, близу до стълба, да се подига другъ такъвъ смерчъ. Слѣдъ малко видѣхъ какъ двата смерча почнали да се движатъ въ противоположно направление. Вториятъ смерчъ вървѣлъ къмъ изтокъ, а първиятъ се движилъ къмъ Варна, гдѣто се разпрѣсналъ между вълнолома и женската баня.“

15. *Стриди* (*Ostrea edulis*). Въ варненския заливъ се въди тази вкусна мида, която съставлява до кримскитѣ и кавказкитѣ брѣгове доста значителенъ прѣдметъ на рибарската промишленостъ. Отъ г. Одеса изнасятъ прѣзъ година нѣколко милиона стриди въ Москва и др. Подобна промишленостъ би могла да се развие и край българския брѣгъ. Дано се намѣри прѣдприемчивъ човѣкъ, който би се заловилъ съ развъждането на тази мида (при изкуствени условия). Черноморската стриди е по-малка отъ стридитѣ изъ другитѣ морета, но по вкуса тя е по-добра отъ тѣхъ. Едно врѣме сж живѣяли въ терциерни морета, които покривали околността на Варна, исполински стриди (*Ostrea gigantea*); тѣ се срѣщатъ вкаменени въ Гебедженско. Тяжестъта на една черупка (горна) отъ вкаменената стриди е 2950 грама, а на сегашната черноморска само около 15 грама, т. е. вкаменената черупка на исполинската мида е 245 пжти по-тежка отъ черноморската.

16. *Змийорка* (*Anguilla vulgaris*). Тази риба принадлежи къмъ най-вкуснитѣ риби; тя е рѣчна риба, но когато приближи врѣмето да се бие, тя отива въ морето, от-

гдѣто пакъ се завръща назадъ, за да живѣе въ сладки-
тѣ води (рѣки и езера). Прѣди десетина години змийор-
ката се срѣщала само въ рѣкитѣ, които се вливатъ въ
Егейско (бѣло) море и др., и я нѣмало въ рѣкитѣ, които се
вливатъ въ Черно и Каспийско морета. За да се види да-ли
би могла змийорката да се развѣди въ черноморскитѣ рѣки,
били пуснати, прѣди 10—20 години, въ Дунава (до гр. Га-
лацъ) двѣстѣ хиляди малки змийорки. Оттогава се забѣлѣзва,
че змийорката почна да се явява въ черноморскитѣ рѣки. По
съобщението на друж. членъ В. Стояновъ, въ Девненското
езеро, както и до устието на р. Камчия, ловятъ прѣзъ годи-
ната само 10—15 голѣми змийорки. За да се види, да-ли зми-
йоркитѣ се развѣждатъ въ Черно-море, прѣсѣдателятъ на ри-
барското германско дружество г-нъ Беръ, обѣщаль възна-
граждение на този, който прѣдстави най-малко двѣ малки
змийорки (дълги около 15 см.), уловени въ Черно-море (При-
рода. София. 1893. стр. 62). Веднажъ доказано, че змийор-
китѣ се развѣждатъ въ Черно море, ще имаме възмнож-
ность да разплодимъ сладкитѣ си води, що се вливатъ въ
черноморския басейнъ, съ вкусна риба. Особено за Варна
би имало това голѣмо економическо значение, защото въ
варненскитѣ езера (Девненскитѣ), а особено въ малкото
Девненско (Гебедженско) би могла да се развѣди тази риба
подобно както въ езерото Комаккио (въ Италия). Населението
на гр. Комаккио, който е разположенъ до езерото, се зани-
мава почти изключително съ ловенето на змийорката, съ ма-
ринирането ѝ и др. Годишниятъ приходъ отъ продажбата на
змийоркитѣ възлиза на 700 хиляди лева. Рибата се продава
прѣсна, маринирана, опушена и др. Опушената змийорка се
цѣни въ Германия като особенъ деликатесъ.

По причина на новия каналъ (между морето и езерото),
не би било възможно развѣждането на змийорката въ голѣмо-
то езеро, защото израсналата риба би могла да излиза отъ
езерото въ морето (прѣзъ канала). Такова излизане би могло,
обаче, въ Гебедженското езеро лесно да се забрани, чрѣзъ
заграждане канала (между двѣтѣ езера), съ особенъ лабиринтъ
мрѣжи (отъ трѣстѣ), въ които би се улавяли змийоркитѣ.

17. *Делфини*. Въ морето живѣятъ три вида рибовидни бо-
зайници отъ семѣйството на делфинитѣ, а именно: 1) *бѣлъ*

B. C. C. B.

домусъ-балѣкъ (*Delphinus delphis* L.) 2) черъ домусъ-балѣкъ (*Tursiops tursio* Fabr.) и 3) *Phocaena communis* C. Въ новотерциернитѣ пластове до Варна и Каварна се срѣщатъ грамадни вкаменени прѣшлени на нѣкакви делфиновидни животни.

18. *Тюлени*. Извѣстно е, че въ крайморскитѣ пещери на Геларенския носъ се въди бѣлокоремния тюлень (*Monachus albiventer* Badd.). Друго мѣсто, гдѣто се въдятъ тюленитѣ е въ крайбрѣжнитѣ пещери до с. Калъчкѡй (по съобщението на друж. членъ подпоручикъ Тодоровъ). Въ тѣзи пещери мжтять голѣмитѣ черни птици, наречени „кара батакъ“ (*Graculus carbo*?). Край брѣга, между Калъчкѡй и Геларето, се въдятъ голѣми криви раци (съ тежина отъ 1 до 2 килограма).

19. *Пирати*. Още отъ памтивѣка било развито пиратството (морско разбойничество) въ Черно-море. Въ тракийско врѣме сж били извѣстни пирати, живущи край Странджа-планина. Прѣди 30 години сж дохождали отъ Русия нѣкакви хора, които търсили на българския брѣгъ (до с. Гѡзеке и др.) скришници ¹⁾ на едноврѣмешнитѣ пирати. Интересно е, че пиратството е било развито още прѣди 12 години на брѣга между с. Калъчкѡй и румжнската граница. Съ създаването на военната погранична стража пиратството е прѣкратено. Селенитѣ отъ крайбрѣжието — за да примамватъ гемии и параходи къмъ брѣга (въ бурно врѣме) — клали огънь и играли около него хоро, за да се наподобява съ това прѣкъсвающия огънь на Калиакренския фаръ. Така сж примамвали гемии, които вмѣсто къмъ фара, ударили въ друга посока и се разбили. Селенитѣ послѣ обрали разбититѣ гемии. Навсѣкждѣ изъ крайбрѣжнитѣ села вий ще намѣрите по единъ прѣдметъ отъ такива гемии, като напр. плишенъ столъ, огледало, масички, вжжета, синджири и др.

20. *Фарове* ²⁾. По черноморския брѣгъ, въ варнен. окръгъ, сж построени 3 фара отъ едно френско дружество, наречено: „*Compagnie des Phares Ottomans*.“ Въ 1854 г., когато отноше-

¹⁾ За изслѣждане е интересно подземнието, което се намира между с. с. Гѡзеке и Певикѡй. То е работено съ тухли и камъни и е толкова голѣмо, че човѣкъ може свободно да минава прѣзъ него. Казватъ, че подземнието захваща въ с. Гѡзеке, отъ къщата на Бакалолу (стр. 23. „Археологически и историч. изслѣдания въ Тракия.“ Шкорпилъ. Пловдивъ. 1885).

²⁾ Списание на инженерно-архитектно дружество София XI. кн. 5 и 6. — *Sailing Directions for the Mediterranean. Part V. The Black Sea etc.* 1890 London.

нията между Турция и Франция сж били много приятелски, въ Цариградъ се съставило едно френско дружество, което сполучило да добие отъ султана концесия за построяване, по брѣговетѣ на цѣлата турска империя, фарове за оказване пжтя и опаснитѣ по него мѣста на мореплавателитѣ, съ право да събира въ продължение на 25 години¹⁾ отъ всичкитѣ кораби, които застанатъ въ всѣко турско пристанище, по 0.105 лева на всѣки тѣхенъ вмѣстимостенъ тонъ. Отъ освобождението насамъ всичкитѣ кораби, които хвърлятъ котва въ българскитѣ черноморски пристанища, плащатъ сжщото право на френското дружество.

1. *Фаръ на носъ Галата.*

Геогр. ширина 43°10' отъ сѣв. полюсъ

„ дължина 27°59' „ Гринв. мер.

„ „ 25°39' „ Париж. мер.

Той е откритъ на 15 августъ 1863 г. Оптиктъ му е отъ 6-та степенъ, съ една постоянна бѣла свѣтлина, поставена върху зидана кула на височина 50 метра надъ морската повърхность. Фарътъ се вижда на разстояние 12 мили отъ хоризонта.

2. *Фаръ на брѣга въ гр. Варна („Червениятъ фенеръ.“)*

Геогр. ширина 43°12' отъ сѣв. полюсъ

„ дължина 27°58' „ Гринв. мер.

„ „ 25°38' „ Париж. мер.

Той е откритъ на 15 августъ 1863 г.²⁾ Оптиктъ му е отъ 7-та степенъ съ една постоянна червена свѣтлина, поставенъ върху единъ желѣзенъ стълбъ на височина 15 метра надъ морето. Фарътъ се вижда на разстояние 6 мили отъ хоризонта.

3—5. *Три фара въ варненското пристанище* (единъ на края на вълнолома, а два при влизането въ пристанището), построени отъ българското правителство.

6. *Фаръ на носъ Калиакра (Геларето).*

Геогр. ширина 43°21' отъ сѣв. полюсъ.

„ дължина 28°30' отъ Гринв. мер.

„ „ 26°10' отъ Париж. мер.

¹⁾ Сроктъ е изтекълъ вече въ 1879 г. и съ това владѣнието и експлоатирането на фаровитѣ е трѣбвало да прѣмине въ рѣцитъ на българското княжество. Турция, обаче, безъ знанието на българското княжество, е подновила концесията на сжщото френско дружество, което продължава да обрѣменява мореплаването по българскитѣ пристанища отъ тогава и до сега.

²⁾ При землетресението въ 1901 г. фарътъ се пропукалъ, та е станала нужда да се построи новъ (гл. стр. 12 на настоящия отчетъ).

Той е откритъ на 15-й юлий 1866 г. Оптикътъ му е въртящъ отъ 5-та степенъ съ бѣла свѣтлина, която блѣщука отъ минута на минута. Поставенъ е върху една зидана кула на височина 50 м. надъ морето. Фарътъ се вижда на разстояние 22 мили отъ хоризонта.

7. *Фаръ на носъ Шабла.*

Геогр. ширина $43^{\circ}33'$ отъ сѣв. полюсъ

„ дължина $28^{\circ}39'$ отъ Гринв. мер.

„ „ $26^{\circ}19'$ отъ Париж. мер.

Той е откритъ на 15-й юлий 1856 г. Оптикътъ му е отъ 6-та степенъ съ бѣла постоянна свѣтлина поставенъ върху зидана кула на височина 30 м. надъ морето. Фарътъ се вижда на разстояние 15 мили отъ хоризонта.

За да се направи плаването покрай брѣга безопасно и да се улесни влизането и излизането на корабитѣ въ варненското пристанище необходимо е:

1) да се замѣни на *галатския фаръ* постоянното свѣтило отъ 6-та степенъ съ друго въртяще се свѣтило отъ 4-та степенъ, което да блѣщука за разпознаване отъ околнитѣ огньове; 2) да се постави единъ *звученъ уредъ* при фара на Галата, който да свири въ мъгливо врѣме; 3) да се унищожи *червения фенеръ* въ гр. Варна, понеже съ поставенитѣ нови фарове въ варненското пристанище той *заблуждава* мореплавателитѣ; 4) да се поставятъ на всичкитѣ фарове сигналисти за разговаряне съ мореплавателитѣ и да се свържатъ тѣзи станции чрѣзъ телефонъ съ варненското пристанище за своеврѣмното изискване помощъ, когато се случи корабокрушение и 5) да се набави единъ *спасителенъ параходъ*, който да се държи готовъ въ варненското пристанище, за да отива на помощ тамъ гдѣто бжде повиканъ.

IV. КАСА.

Отъ 1-й януарий 1907 г. до 1-й януарий 1908 г.

№	П Р И Х О Д Ъ	Обща сума	
		лева	ст.
1	Въ наличность къмъ 1 януарий 1907 г. . . .	1601	20
2	Помощъ отъ м-вото на народното просвѣщение	700	—
3	Отъ членски вноски и помощи отъ общинитѣ	912	—
4	Лихви на горнитѣ	89	24
	Всичко	3302	44
Р А З Х О Д Ъ			
1	За купуване старини, за мебели (за музея), за канцеларски и други.	1000	90
	Всичко	1000	90

Приходъ — 3302 лева 44 ст.

Разходъ — 1000 лева 90 ст.

Оставатъ — 2301 лева 54 ст.

Помощи за дружеството отъ селскитѣ общини на Варненския окръгъ за 1907 г.

№ по редъ	Наименование на общинитѣ	Лева	№ по редъ	Наименование на общинитѣ	Лева
	I. Варненска околия.		7	Козлуджанска	10
1	Авренска общ.	(5*)	8	Крумовска	10
2	Аджемлерска	10	9	Николаевска	5
3	Арнаутларска	(5)	10	Русларска	5
4	Бѣлевска	—	11	Саръболска	—
5	Бѣленска	5	12	Яйленска	5
6	Еникѣйска	10		Всичко	70

*) Сумитѣ въ скобки не сж още внесени (до 1-й мартъ 1908 г.).

№ по редъ	Наименование на общинитѣ	Лева	№ по редъ	Наименование на общинитѣ	Лева
II. Балчишка околия.			3	Девненска	5
1	Гаргалъшка	10	4	Каджкѡйска	5
2	Гявурсуютчушка	5	5	Караагачска	5
3	Дуваниюванска	5	6	Караджаотска	—
4	Дуранкулашка	(10)	7	Кѡприкѡйска	(10)
5	Спасовска	10	8	Лопушненска	(5)
6	Текенска	5	9	Невшанска	5
7	Шабленска	10	10	Новоселска	10
Всичко		60	11	Рѣка-девненска	5
III Добришка окол.			12	Тестеджийска	10
1	Айорманска	5	13	Тюрк-арнаутларска	—
2	Армутлийска	—	14	Ченгенска	(5)
3	Ботьовска	5	15	Черковненска	5
4	Владимировска	5	16	Шаджкѡйска	—
5	Гелинджишка	10	17	Ясжтепенска	10
6	Езибейска	5	Всичко		90
7	Екисченска	(5)	V. Куртбун. околия.		
8	Енидженска	5	1	Куртбунарска	10
9	Кадиевска	10	2	Авдуленска	10
10	Каралийска	—	3	Авбунарска	10
11	Пчеларовска	5	4	Байрямбунарска	10
12	Срѣдночамурлийска	(10)	5	Бейбунарска	10
13	Хардалийска	10	6	Киликаджйска	5
14	Хасжкѡселерска	—	7	Трубчуларска	5
Всичко		75	8	Усулкѡйска	(5)
IV. Провад. околия.			9	Шарвийска	5
1	Асълбейлийска	—	10	Шахинларска	10
2	Градинаровска	(5)	Всичко		80

№	Наименование на общинитѣ	Лева	ст
Градскитѣ общини въ окръга отпуснаха:			
1	Варна	500	—
2	Провадия	10	—
3	Каварна	5	—
4	Добричъ	—	—
0	Балчикъ	—	—
	Всичко	515	—
Селскитѣ общини:			
1	10 общини въ <i>Варненската</i> околия . . . (нищо не отпуснаха <i>два</i> общини, а именно: <i>Бълевската</i> и <i>Саржгьолската</i>)	70	—
2	8 общини въ <i>Балчишката</i> околия . . .	60	—
3	11 общини въ <i>Добришката</i> околия . . . (нищо не отпуснаха <i>три</i> общини, а именно: <i>Армутлийската, Каралийската</i> и <i>Хасжъоселерската</i>)	75	—
4	13 общини въ <i>Провадийската</i> околия . . (нищо не отпуснаха 4 общини, а именно: <i>Асълбейлийската, Караджаотската</i> <i>Туркарнаутларската</i> и <i>Шадакьойск.</i>)	85	—
5	10 общини въ <i>Къртбунарската</i> околия .	80	—
	Всичко	370	—
1	Окръжната постоянна комисия отпусна . .	150	—
Фондъ за паметникъ на Владислава			
1	Шеборпилъ 5 лв. и А. Дяковичъ 5 лв.) . .	10	—

V.

Библиотека.

1. Упжтване за изучване селищата въ българскитѣ земи. Отъ А. Иширковъ (подари *Сѳійското археол. д-во*).
2. в. „Звънчатій,“ Цариградъ (брой 2, год. I). Подари *Ив. Брачевски*.
3. Вѣчный календаръ (Букжрещъ 1843 г.). Подари *Р. Блъсковъ* гл. учитель с. Черковна.
4. Писменница на славянскій языкъ. Ив. Момчиловъ, Бѣлградъ 1847. Подари *Ив. Тодоровъ*.
5. Книга нарицаемая митарства. Русе 1868. Подари *Ив. Тодоровъ*.
6. в. „Гайда.“ Цариградъ 1866 (брой 12, год. III). Подари *Ив. Тодоровъ*.
7. История на Александъръ Великий. Букжрещъ 1867. Подари *Ив. Тодоровъ*.
8. Практика докторулуи. Букжрещъ 1846. Подари *Г. Т. Чирпанлиевъ*.
9. Ученолюбива дружина „Искра.“ Казанлъкъ. (Изъ миналото на Искра отъ М. Георгиевъ). Подари *дружеството*.
10. Inscriptiones gaecae et latinae. Surutschan et Latyschef. Подари *Вл. Шкорпилъ*.
11. Значеніе монограммъ на монетахъ Херсонеза. С.-Петербургъ 1906. Подари *Вл. Шкорпилъ*.
12. в. „Българска Дневница.“ Нови-Садъ (1857, брой 2). Подари *Ст. Балкански*.
13. Библиотека „Д-ръ В. Селемински.“ кн. V и VI. Подари *Министерството*.
14. Изложение на Варненското окръжие 1906—1907 г. Отъ *Окръжното Управление*.

15. Тракийска гробница при Пловдивъ. Б. Дяковичъ. Подари *автора*.
 16. Einleitung in das Studium der Numismatik. Н. Halke 1905. *Купена*.
 17. Repertorium zur antiken Numismatik. Friedländer 1885. *Купена*.
 - 18—20. Историческій очеркъ о регаліяхъ и знакахъ отличія русской арміи 1902. Подари *глав. щабъ въ С.-Петербургъ*.
 - 20—39. Историческое описаніе одежды и вооруженія російскихъ войскъ. Подари *главния щабъ въ С.-Петербургъ*.
 40. Албумъ Импер. Московскаго Историческаго Музея. Подари *московския музей*.
 41. Свѣтовни събитія, отъ Е. Гехрингъ (на нѣмски). Липискъ 1855. *Купена*.
 42. Списъкъ на сказкиѣ и статиитѣ на виенското природоизпитателно дружество. (Виена 1900. На нѣмски).
 43. „Златоустъ“ (проповѣди на св. Иоанъ Златоустъ). Подари *Марія Чакалова*.
 44. *Здраве и Сила* (Варна, брой 1—2 и 9—10, 1907 г.). Подарени отъ редакцията.
-

VI. СПИСЪКЪ

на г. г. членоветъ на Варненското археологическо д-во.

А. Почетни членове.

Н. Ц. В. Господарьтъ.

Б. Редовни членове.

№	Име и прѣзиме	№	Име и прѣзиме
ВАРНА		16	Минчевъ К.
I. Гимназиални учители.		17	Пенчевъ Г.
1	Андрѣевъ Д.	18	Платнаровъ Ел.
2	Апостоловски Г.	19	Поповъ Ст.
3	Бешковъ Ст.	20	Стателовъ К.
4	Вакъвчиевъ Ив.	21	Стояновъ Вл.
5	Веновъ Ил.	22	Тодоровъ В.
6	Геновъ Щ.	23	Хлѣбаровъ Т.
7	Генчевъ Хр.	24	Христакевъ В.
8	Гиневъ Ф.	25	Цаневъ Хр.
9	Димитровъ Г.	26	Явашовъ А.
10	Добревъ Г.	27	Шеорниль К.
11	Каранджуловъ Г.	II. Учители въ търгов. и машиното училище.	
12	Квартирниковъ М.	28	Дуковъ Н.
13	Кефсизовъ Ив.	29	Геновъ Ц.
14	Коцевъ Хр.		
15	Малевъ Кр.		

№	Име и прѣзиде	№	Име и прѣзиде
30	Календжиевъ Ц.	54	Тодоровъ (София)
31	Сакъзовъ Б.	55	Чакаловъ Н.
	III. Офицери.	56	Черешаровъ
		57	Шипковъ Т.
32	Ангеловъ Л.		IV. Запасни офицери.
33	Альовъ		
34	Асѣновъ	58	Аврамовъ Авр.
35	Вѣлковъ М.	59	Арнаудовъ
36	Вучевъ	60	Брусевъ Ат.
37	Георгиевъ	61	Ковачевъ Вл.
38	Гиргиновъ (Русе)		V. Свещеници.
39	Димитриевиъ		
40	Добревъ Д.	62	Радевъ Ив. К.
41	Драгановъ	63	Митроп. В. Пр. Симеонъ
42	Каназиревъ	64	Ханджиевъ М.
43	Каракашевъ		VI. Адвокати.
44	Коларовъ		
45	Маноловъ	65	Димитровъ Вл.
46	Мановъ	66	Драгулевъ Н.
47	Минковъ Юр.	67	Драгулевъ П.
48	Михайловъ Я.	68	Дражевъ В.
49	Нарушевъ	69	Дяковичъ Ал.
50	Пишонъ	70	Зафировъ Заф.
51	Софрониевъ	71	Жековъ Ж.
52	Тодоровъ Ал.	72	Живковъ Т.
53	Тодоровъ Н.	73	Едревъ П.

№	Име и прѣзиме	№	Име и прѣзиме
74	Карамихайловъ В.	94	Балкански Ст.
75	Д-ръ Ксантовъ Ар.	95	Бръчковъ Зах.
76	Кжневъ Н.	96	Велчевъ Дл.
77	Мирски Кр.	97	Дабковъ Д.
78	Начевъ Ив.	98	Ивановъ Иосифъ
79	Николовъ Хар.	99	Костантиновъ Н.
80	Перелинговъ	100	Кутинчевъ Хр.
81	Поповъ Вен.	101	Кърджиевъ В. Д.
	VII. Доктори.	102	Марчевъ Д. А.
82	Бичевъ П.	103	Несторовъ Ат.
83	Ивановъ Тр.	104	Радевъ Н.
84	Николовъ Ив.	105	Родевъ
85	Поповъ Ст.	106	Христовъ Ал.
86	Стояновъ П.	107	Щрасръ И.
87	Фарашовъ Ив.		X. Консули.
	VIII. Пенсионери.	108	Д-ръ Ейзвалдъ
88	Богоевъ П.	109	Протопоповъ С. А.
89	Ивановъ Господинъ	110	Станковичъ К.
90	Смиловъ Г.		XI. Чиновници.
91	Шкорпилъ Х.	111	Арнаудовъ М.
92	Церовъ Ив.	112	Д-ръ Боевъ Т.
	IX. Инженери и техници.	113	Ганчевъ Б.
93	Алахверджиевъ Н.	114	Деневъ Г.
		115	Драсовъ Зл.

№	Име и прѣзиме	№	Име и прѣзиме
116	Игнатовъ Ил.	139	Енчевъ П.
117	Д-ръ Мутафовъ И.	140	Енчевъ Т.
118	Петровъ Н. Х.	141	Ивановъ Т.
119	Савовъ Станчо	142	Калайдитисъ Ксенофонъ
	XII. Граждани, търговци	143	Камхи Алб.
	и др.	144	Кенковъ Д.
		145	Кемалъ Мендухъ бей
120	Аврамовъ Исаѣ	146	Кирчевъ Хр.
121	Албрехтъ К.	147	Ковчазовъ Мих.
122	Анастасовъ Килитчи Ан.	148	Костакевъ Д.
123	Ангеловъ Стоичко	149	Костовъ Мар.
124	Антоновъ Г. Карабатакъ	150	Краевъ Раф.
125	Антоновъ Ст.	151	Крахтовъ Ил.
126	Беджанъ Ахмедъ	152	Кюрдиянъ Саркисъ
127	Бойчевъ Б.	153	Лефтеровъ Кочо
128	Божиловъ И.	154	Майеръ Ж.
129	Бѣкловъ Г.	155	Марколеско О.
130	Геновъ Ж.	156	Марковъ М. С.
131	Геновъ К.	157	Матѣевъ Г.
132	Георгиевичъ Н.	158	Найденевъ Я.
133	Георгиевъ В.	159	Никовъ Д.
134	Георгиевъ Д.	160	Никовъ Тр.
135	Георгиевъ Перикли	161	Пано Жакъ
136	Герчевъ Т.	162	Паптевъ Пантю
137	Давутиянъ Аршанъ	163	Патамански Ант.
138	Дервишовъ Х. Бекиръ	164	Пейчевъ Н. В. Г.

№	Име и прѣзиде	№	Име и прѣзиде
165	Пейчевъ А. Гр.	188	Митрановъ Ис.
166	Петровичъ П.	189	Скопецъ А.
167	Петровичъ А.	190	Поповъ Ст.
168	Пиронковъ Ст.	191	Тотевъ Т.
169	Поповъ К. Д.	192	Тюлевъ Ст.
170	Поповъ Ив.		
171	Розенбергъ		КАВАРНА.
172	Русевъ Р.	193	Карамфиловъ Д.
173	Спасовъ В. Спасъ	194	Карамфилъ Леонидъ Г.
174	Стаменковъ Ц.	195	Д-ръ Скорчевъ П. Д.
175	Табаковъ Н.	196	Славовъ Ив.
176	Тодоровъ Ив. (Бургаъ)		
177	Тосбѣйкиянь Х.		Отъ 1-й януарий 1908 г. до
178	Холевичъ Зах.		напечатванieto на настоящия от-
179	Христовъ Авр. В.		четъ:
180	Христовъ Вѣнчанъ	1	Ст. Геркановъ
181	Христовъ Ф.	2	Спасовъ
182	Чирпанлиевъ Г.	3	Стояновъ Ив.
183	Чирпанлиевъ Пенчо	4	Хар. Мутафовъ
184	Ш. Ефенди Зюмрюолу	5	Хаджулиянь
185	Шипковъ Н.	6	Торомановъ В.
186	Явашчиевъ Вл.	7	Василевъ Александръ
	ДОБРИЧЪ.	8	Байчевъ
		9	Иовковъ Асѣнь
187	Друмевъ Н.	10	Тодоровъ Н.
		11	Марковичъ
		12	Житаровъ Н. И.

В. Спомагателни.

№	Име и прѣзиме	№	Име и прѣзиме
1	Арнаудовъ Хр.		КАВАРНА.
2	Вайнгартнеръ И.	1	Айнаджиевъ
3	Данчевъ Ан.	2	Поповъ К. В.
4	Касабовъ	3	Яманджиевъ Парашк. А.
5	Кашлакевъ	4	Янакевъ Лефтеръ
6	Константиновъ Иорданъ	5	Янакевъ Мих.
7	Мелнишки		Членове-настоятели.
8	Неметъ	1	Поповъ К. В.
9	Пеневъ		(Каварна)
10	Райковъ Н.	2	Иордановъ Ченко
			(Добричъ)

Г. Дописни членове.

	Народни учители.	7	Ладински Зл. П.
1	Бояджиевъ И.		(Синделъ)
	(Гявуръ Суютчукъ)	8	Мутафовъ (Яйла)
2	Василиадесъ К. Г.	9	Османъ Нури Ефенди
	(София)		(Провадия)
3	Демирджиевъ А.	10	Пенчевъ С.
4	Димитровъ Ст.		(Карахюсеинъ)
	(Пашакъой)	11	Поповъ П.
5	Ивановъ А.		(Армутлии)
	(Девиджикъой)	12	Стаменовъ Д.
6	Крайчевъ Ст.		(Аджемлеръ)
	(Драгана, Ловч.)	13	Д. Ангеловъ (Русларъ)

№	Име и прѣзиде	№	Име и прѣзиде
14	Тодоровъ Ил. (Ченге)	6	Возницки (Гебедже)
15	Шилевъ (Кестричъ)	7	Данчевъ Вл.
	Свещеници.	8	Долапчиевъ С. Т. (Добричъ)
1	Амерханянъ (арм. св.)	9	Дюкмедчиевъ П. (Армутли)
2	Автоновъ Г. (Кестричъ)	10	Желевъ (Добричъ)
3	Дановски	11	Ковачевъ Н.
4	Кенановъ В. (Чаушкѡй)	12	Конакчиевъ Н. (Теке)
5	Пейчевъ Ив. (Хасърджикъ)	13	Костовъ А. (Провадия)
6	Поповъ К. (Джеферли)	14	Кънчевъ (Куртбунаръ)
7	Савовъ Д. П. (Карахюсеинъ)	15	Нейковъ Г.
	Чиновници.	16	Николовъ Ив. (Каварна)
1	Арнаудовъ С.	17	Пастуховъ (Балчикъ)
2	Беделевъ (Шуменъ)	18	Самсаровъ Вл. (Провадия)
3	Бояновъ К. (Старо-Орѣхово)	19	Цаковъ Ф.
4	Бюнтеръ	20	Канарски Зах.
5	Венковъ (Бѣла)		Офицери.
		1	Давидовъ (Добричъ)

№	Име и прѣзиде	№	Име и прѣзиде
2	Лефтеровъ Б.	8	Младеновъ Сим.
3	Пенчевъ	9	Капитанъ Маноловъ С.
4	Хаджиевъ (Харманлий)	10	Миховъ В. (Провадия)
	Кметове и сек.-бирници.	11	Новакъ А.
		12	Поповъ К.
1	Желѣзковъ Д. (Дишбудахъ)	13	Райтеръ
2	Куцаровъ В. (Авренъ).	14	Сербезовъ С. Д.
3	Николовъ К. (рѣка-Девня)	15	Стойновъ Хр.
4	Поповъ С. (Теке)	16	Сърмаджиевъ Д. К.
5	Симеоневъ П. (Теке).	17	Стефановъ Сава
		18	Шкорпилъ Вл. (Керчъ)
		19	Филевъ В.
	Граждани.		Фелдшери.
1	Аврамовъ В. (София)	1	Брачевски Д. И.
2	Дочевъ Д.	2	Докровъ Т.
3	Калиновъ Т. (Силистра)	3	Минковъ Т.
4	Квартирниковъ И. (Разградъ)	4	Ивановъ Ст. (Провадия)
5	Кюркчи-Ради Г.		Земледѣлци.
6	Иванова Мара	1	Градинаровъ Д. (Козлуджа)
7	Юрдановъ Ч. (Добричъ)	2	Добревъ Д. (Николаевка)
		3	Дуковъ Л. (с. Девня)

№	Име и прѣзиде	№	Име и прѣзиде
4	Ивановъ Хр. (Аратмаджа)		Търговци и др.
5	Стамболиевъ Д. Т. (Теке)	1	Куцаровъ Ив. (Гъозеке)
6	Черногоровъ Б. Ц. (Надежда)	2	Стефановъ В. Х. (рѣка Девня)
		3	Шоповъ Н. С. (Влахларъ)

Археологическото д-во броило прѣзъ 1906 и 1907 г. членове:

№		1906 г.	1907 г.
1	Почетни	—	1
2	Дѣйствителни	99	195
3	Спомагателни	6	15
4	Дописни	58	83
	Всичко .	163	294

ЛАЗАРЪ ДУКОВЪ.

На 28-й май 1907 г. се помина въ с. Девня дописния членъ на дружеството, Л. Дуковъ, на 69 годишна възраст. Покойниятъ билъ народенъ прѣдставитель отъ освобождението ни насамъ (съ изключение на изборитѣ въ 1887 и 1896 г.), окръженъ съвѣтникъ и прѣдсѣдателъ на окръжния съвѣтъ. Той живо се интересувахе за варненския окръженъ музей, на който подари нѣколко старини.

ДИМИТРЪ АНГЕЛОВЪ.

На 14-й октомврий 1907 г., доп. членъ Д. Ангеловъ, главенъ учителъ въ с. Русларъ, като се връщалъ отъ с. Гюнъ-ялъсж за с. Русларъ, конятъ се подплашилъ по пжтя и той падналъ отъ колата и се убилъ. Покойниятъ е роденъ прѣвъ 1860 г. въ с. Силиолу (Одринско); той е учителствувалъ 22 год. въ с. с. Русларъ, Дервентъ и Гюнъ-ялъсж. Напоследъкъ, по негова инициатива, се основа въ с. Русларъ читалище „Антимъ I.“ Покойниятъ се интересувахе за нашия музей, на който подари нѣколко старини.

П О З И В Ъ

**къмъ гражданитѣ за записване членове на
археологическото дружество въ Варна.**

Почитаеми господине,

Градътъ Варна и околността му сж богати съ цѣнни паметници отъ най-древна старина; едни отъ тѣхъ сж изложени безъ никаква грижа за запазването имъ на разрушението на природнитѣ стихии, а други, скрити подъ земята, сж изложени на случайни открития често отъ невѣжи, прости хора, които, ако иматъ пазарна цѣна, се продаватъ на разни куюмджии и златари, а ако не прѣдставляватъ за тѣхъ никаква облага, се захвърлятъ и така пропадатъ повечето безизвѣстно. А тѣ, почитаеми господине, макаръ безчувствени, нѣми, сж свидѣтели на цѣлъ миналъ исторически животъ, който се е развивалъ, борилъ се е, радвалъ се е, страдалъ е на сжщото това мѣсто, дѣто сега се развива и вълнува настоящия животъ, въ който и Вие вземате активно участие.

Тѣзи паметници, освѣтъ това грамадно значение, което иматъ за историята на културата и цивилизацията, запазени, разпрѣдѣлени по епохи и народности, въ единъ музей, биха се опрѣдѣлили като гордостъ на градъ Варна прѣдъ културния свѣтъ, а слѣдователно и Ваша гордостъ, почитаеми господине.

Началото на такъв музей вече е турено отъ археологическото дружество въ гр. Варна; ала не е да не Ви е извѣстно, почитаеми господине, колко работни сили и сръдства изисква работата по откриването, запазването и проучаването на старинитѣ. Ето защо настоятелството на археологическото дружество, разчитайки на Вашата готовност да спомогнете споредъ Вашето разбиране и умѣние археологическото дружество въ неговата културна, научна работа, съзнавайки нейното грамадно значение както за науката, така и за града Варна, се осмѣлява да Ви покани, почитаеми господине, да се запишете членъ ¹⁾ на варненското археологическо дружество.

Съ почитъ:

Настоятелството.

¹⁾ Гл. устава на дружеството (чл. 3, 5, 6 и 7), напечатанъ върху корицатѣ на настоящия отчетъ.

Който желае да стане членъ иска слобди (съ створено писмо) до прѣдсѣдателя на арх-то дружество.

П О З И В Ъ

за събиране носии и др.

*До господа Кметовѣтъ на общи-
нитѣ на варненски окръгъ.*

Господине Кмете,

Заедно съ постепенното културно повдигане, заедно съ уголѣмяването и разширяването на образоваността, се извършва — и то много бързо — и обновяването, което става въ начина на живѣенето и въ носията на българина. Прѣдмети, които сж вѣщественни изрази на народни чувства и мисли и които сж биле отъ важно значение въ чисто патриархални народни обичаи, вече сж на загубване; само въ най-затѣнтени села, и то тукъ-тамъ, още се пазятъ и тачатъ; а колкото се отнася до българската народна носия, тѣй разнообразна, тѣй пѣстра и тѣй красива, съ болка на сърдце трѣбва да се признае, че, слѣдъ нѣколко години, надали ще има и поменъ отъ нея, тѣй като модата, грозния врагъ на всичко чисто народно, нашенски хубаво, отъ градоветъ вече се е прѣхвърлила и въ селата, за да го изтика и отъ тамъ. Прѣдметитѣ, свѣрзани съ обичаитѣ на народа ни, носията изразяватъ най-добрѣ обичаитѣ, вѣрата, работата на народа прѣзъ извѣстно врѣме отъ неговото развитие; отъ тука тѣхното грамадно значение за науката, която, нѣкога, слѣдъ години, когато, може-би, насъ не ще ни

има, връхъ тѣхъ, като отъ свидѣтели, макаръ нѣми, ще възобновява миналия животъ въ неговитѣ вѣра, обичаи и работа. Ето защо, настоятелството на варненския окръженъ музей, проникнато отъ тая цѣлность на носитѣ и прѣдметитѣ, свързани съ обичаитѣ, за историята, и въодушевявано отъ горното желание и въ туй отношение да се олесни науката история на българския народъ, рѣши да открие при речения музей отдѣлъ, въ който да се съхраняватъ отъ разнитѣ носии въ варненски окръгъ по една, а така сѣщо и прѣдмети, свързани съ вѣрата и обичаитѣ на народа ни.

Господине Кмете,

Като Ви съобщаваме това си рѣшение, увѣрени, какво не само че ще разберете голѣмата му важность, но сѣщо като насъ дълбоко ще се проникнете отъ него, Ви умоляваме да се потрудите да намѣрите въ пѣленъ видъ по една мъжка и женска носия отъ Вашата община, а така сѣщо и отъ тѣзи прѣдмети, които се тачатъ като свързани съ народни обичаи, които още се пазятъ у Васъ и ни съобщите за тѣхъ, за да направимъ нуждното отъ своя страна и ги приберемъ въ музея.

Като Ви благодаримъ, прѣдварително Ви поздравяваме.

Отъ Настоятелството

на

Варненското Археологическо
Дружество.

СЪДЪРЖАНИЕ.

1. Дружествена хроника	3
2. Варненски окръжен музей	5
3. Разни съобщения	24
4. Каса	61
5. Библиотека	64
6. Списъкъ на членоветъ	66
7. Позивъ къмъ гражданитъ (за записване членове)	76
8. Позивъ къмъ общинскитъ кметове (за събиране носии и др.)	78

